Vlaams Parlement

vergadering **C74 – OND8**
zittingsjaar 2013-2014

Handelingen

Commissievergadering

Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen

van 5 december 2013

INHOUD

Interpellatie van de heer Wim Van Dijck tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het falen van het beleid inzake gelijke onderwijskansen
- 41 (2013-2014) 3

Vraag om uitleg van mevrouw Kathleen Helsen tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het terugvorderen van de studietoelage
- 137 (2013-2014) 11

Vraag om uitleg van mevrouw Fientje Moerman tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de taaltoets voor professoren
- 191 (2013-2014) 13

Vraag om uitleg van mevrouw Fientje Moerman tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de weigering om professoren nog (bezoldigd) les te laten geven na 65 jaar
- 413 (2013-2014)
Vraag om uitleg van de heer Boudewijn Bouckaert tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de gevolgen van de beslissing van de faculteitsraad van de faculteit rechten van de UGent op de toepassing van de decretale bepaling in Onderwijsdecreet XXII inzake de '+65-regel' voor professoren in universiteiten en hogescholen
- 416 (2013-2014) 16

Vraag om uitleg van mevrouw Ann Brusseel tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over buitenschoolse kinderopvang - 430 (2013-2014) 24

Vraag om uitleg van de heer Jos De Meyer tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de Vlaamse reaffectatiecommissie
- 462 (2013-2014)
Vraag om uitleg van de heer Kris Van Dijck tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de Vlaamse reaffectatiecommissie
- 522 (2013-2014) 28

Vraag om uitleg van de heer Paul Delva tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de deelresultaten van OESO-onderzoek over het niveau van de Vlaamse leerkrachten en hun maatschappelijk aanzien
- 519 (2013-2014) 29

■

Voorzitter: de heer Boudewijn Bouckaert

Interpellatie van de heer Wim Van Dijck tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het falen van het beleid inzake gelijke onderwijskansen
- 41 (2013-2014)

De voorzitter: De heer Van Dijck heeft het woord.

De heer Wim Van Dijck: Voorzitter, minister, vooraf wil ik opmerken dat ik nogal wat moeite heb met de terminologie die in verband met het onderwerp onderwijskansen gebruikt wordt, omdat die vaak tracht te verhullen wat werkelijk bedoeld wordt. Het doet bij momenten wat orwelliaans aan. Het is nog niet zo dat woorden het tegendeel beginnen te betekenen van wat bedoeld wordt, maar soms gaat het wel die richting uit.

'Kansarm' en 'kansrijk' zijn zo van die termen die heel rare dingen beginnen te betekenen en een aantal zaken trachten te verhullen. Bij 'kansarme leerlingen' en 'kansrijke leerlingen' kan ik me nog wel iets voorstellen, maar in het kader van het onderzoek waarover mijn interpellatie gaat, en vooral in de artikels die daarover in de media zijn verschenen, krijgt men zaken als 'kansarme school', wat dat ook moge betekenen. In één artikel heb ik zelfs 'te kansrijke school' gelezen. Ik denk dat een school nooit kansrijk genoeg kan zijn, in die zin dat ze nooit genoeg kansen kan bieden aan de leerlingen die er school lopen. In dit geval betekent de term 'te kansrijke school' wellicht dat de school te wit is of dat er te weinig allochtone leerlingen zitten, maar dat men dat niet durft te zeggen of schrijven.

Dat gezegd zijnde, kan ik niet anders dan die terminologie op sommige plaatsen over te nemen. Anders is een debat over dit onderwerp haast onmogelijk geworden. Zo ver zijn we dus al.

Uit een analyse van het Vlaamse leerlingenbestand van onderwijseconomen Steven Groenez en Thomas Wouters van de KU Leuven blijkt dat de verdeling van kansrijke en kansarme leerlingen over de verschillende scholen – de zogenaamde sociale mix – in tien jaar tijd verder is scheefgetrokken. In het onderwijsbeleid is de term 'kansarme leerlingen' vrij goed gedefinieerd. Met die term heb ik dus niet zo veel problemen. In het GOK-decreet (gelijke onderwijskansen) wordt dat gedefinieerd als leerlingen die geen Nederlands spreken, of die een andere thuistaal hebben dan het Nederlands, leerlingen van wie de moeder geen diploma middelbaar onderwijs heeft of van wie de ouders een schooltoelage krijgen.

Het fenomeen van de groter geworden kloof tussen kansarme en kansrijke leerlingen treft volgens de studie zowel de concentratiescholen als scholen die tien jaar geleden nog een goede mix vertoonden. Concentratiescholen zijn er dus niet op vooruitgegaan, en scholen die een goede mix vertoonden, zijn er veeleer op achteruitgegaan. Ze zijn meer gesegregeerd geraakt. In de taal van de onderzoekers heet dat dan: kansarme scholen zijn in de meeste gevallen wel nog kansarmer geworden, en dat fenomeen doet zich vooral voor in het lager en het secundair onderwijs. De kanttekening blijft wel: wat is een kansarme school?

De onderzoekers zien ook een grote ongelijkheid tussen de verschillende onderwijsvormen aso, tso, bso en kso. Kansrijke leerlingen zouden vaker voor aso kiezen, kansarme leerlingen vaker voor bso. Dat is natuurlijk een open deur intrappen. Waar dat dan aan ligt, dat is de grote vraag.

De toenemende segregatie tekent zich het scherpst af in grote steden, zoals Antwerpen, maar ook Gent en Brussel. Ook dat is geen nieuw gegeven. Daar verhult de term 'kansarm' mijns inziens dat men het over allochtonen heeft, of leerlingen die een andere thuistaal hebben dan het Nederlands. In de kleuterscholen waar twee op drie leerlingen kansarm zijn, zit amper 10 procent van alle kansrijke leerlingen. Uit de cijfers blijkt ook dat zodra de kaap van 80 procent kansarme leerlingen wordt overschreden, het moeilijk is voor een Antwerpse school – maar dat zal ook wel opgaan voor Gent en Brussel – om daar opnieuw onder te duiken. Het

blijkt voor een concentratieschool dus bijzonder moeilijk om op te schuiven naar een meer gewenste sociale mix.

De onderzoekers zeggen ergens dat de scholen, en zeker de concentratiescholen, op die manier geen goede afspiegeling zijn van de samenleving. Dat is natuurlijk voor interpretatie vatbaar. Het hangt er maar van af wat je initiële verzameling is. Als de grote verzameling Vlaanderen is, klopt die bewering uiteraard. Als we de percentages in Vlaanderen bekijken, is een concentratieschool uiteraard geen afspiegeling van wat er in Vlaanderen bestaat. Maar als we het terugbrengen tot de verzameling wijk of buurt, zijn zulke scholen juist wel een afspiegeling van de samenleving in de onmiddellijke omgeving van de school. Dergelijke scholen zijn immers meestal gevestigd in wijken waar veel allochtonen wonen. Naar verhouding loopt ook een groot aantal allochtonen daar school. Op die manier betreft het natuurlijk wel een afspiegeling van de samenleving.

Ondanks de financiële middelen die hiervoor worden uitgetrokken, is het voor ons duidelijk dat hiermee wordt aangetoond dat het GOK-beleid op dat vlak faalt. Er is steeds gesteld dat het GOK-beleid ertoe moet leiden dat de kloof tussen kansarm en kansrijk wordt gedicht. Onder meer met het inschrijvingsbeleid moet een betere sociale mix tot stand komen. Uit de studie blijkt dat dit niet wordt gerealiseerd.

Ook andere studies tonen dit aan. De leerprestaties en het onderwijsniveau komen in gemengdere scholen en in concentratiescholen onder druk te staan. Het beleid dat ondertussen al tien jaar wordt gevoerd, lijkt dit niet te remediëren. Het kost nochtans behoorlijk wat geld.

We mogen natuurlijk niet vergeten dat scholen geen eilanden in de samenleving zijn. De samenleving staat in toenemende mate onder druk door immigratie en door de demografische evolutie die daar het gevolg van is. Die beslissingen worden op een ander bestuursniveau genomen. Er is hier al tientallen malen verklaard dat de Vlaamse overheid daar in feite weinig aan kan doen.

De democratisering van het onderwijs had de sociale kloof in ons onderwijs eigenlijk min of meer gedicht. Nu wordt die kloof weer wat meer uitgediept. Er is immers een culturele, talige en religieuze kloof bij gekomen. Dit is gewoon de vertaling van wat zich in de samenleving manifesteert.

Volgens mij zullen scholen geen geforceerde eilanden zijn van harmonieus samenleven in een samenleving die helaas in toenemende mate verbrokkelt. Dit betekent dat er twee mogelijkheden zijn.

Een sociale mix zal niet spontaan ontstaan. Daar is een grote en grondige mentaliteitswijziging voor nodig. De vraag is of die mentaliteitswijziging gewenst is. Ze is in elk geval nodig om een goede sociale mix in onze scholen tot stand te brengen. Dat zal, ook met het tot nu gevoerde GOK-beleid, niet spontaan gebeuren. We zouden dat kunnen aanvaarden en verklaren dat voor ons de vrijheid van onderwijs primeert. Dit omvat ook de vrije schoolkeuze. Indien we de resultaten van dit onderzoek in ogenschouw nemen, moeten we beslissen wat we willen doen. We kunnen op de vrijheid van onderwijs en van schoolkeuze beknibbelen. Door die verder af te bouwen, kunnen we de sociale mix gewoon afdwingen.

Dit zijn de twee fundamentele keuzes die moeten worden gemaakt. Voor ons is de keuze in elk geval snel gemaakt. Volgens mij moeten we in Vlaanderen niet langer naar een sociale mix of een ideaalbeeld in onze scholen streven. We moeten op een kwaliteitsverbetering focussen. Dit zou immers alle leerlingen die bij ons school lopen, ten goede komen.

Dit betekent dat we het grondwettelijk principe van de vrijheid van onderwijs centraal moeten durven te stellen. De vrije schoolkeuze hangt hiermee samen. Volgens ons kan dit enkel door het fameuze GOK-decreet af te schaffen.

Het onderwijs moet alle kansen krijgen om te doen waar het goed in is, namelijk kwaliteit leveren. Door die kwaliteit te leveren, kunnen de scholen en het onderwijs een instrument van sociale promotie zijn. Dat zijn ze in Vlaanderen eigenlijk altijd geweest.

Minister, dat is mijn appreciatie van het onderzoek. Mijn vraag is heel eenvoudig. Wat is uw reactie op de studie van de KU Leuven? Bent u het met me eens dat dit toch een manco van het GOK-beleid blootlegt?

De voorzitter: Mevrouw Zamouri heeft het woord.

Mevrouw Khadija Zamouri: Voorzitter, ik had een soortgelijke vraag om uitleg voorbereid over hetzelfde onderwerp. Zoals de heer Van Dijck al heeft aangehaald, zijn de heren Groenez en Wouters na een analyse van de Vlaamse schoolpopulatie tot het besluit gekomen dat de onevenwichtige spreiding van kansarme en kansrijke leerlingen over scholen de afgelopen tien jaar in heel Vlaanderen is toegenomen.

Ik wil niet in herhaling vallen, maar volgens deze onderzoekers treft het probleem van de schoolse segregatie niet enkel de concentratiescholen. Ook de scholen die tien jaar geleden nog een goede mix vertoonden, blijken nu gemiddeld gesegregeerder te geraken. In de meeste gevallen zijn de kansarme scholen kansarmer geworden. Dit geldt vooral voor het lager en het secundair onderwijs. De toenemende segregatie is een trend die zich in grote delen van Vlaanderen, maar toch vooral in de steden afspeelt.

Ik ben uiteraard wat positiever dan de heer Van Dijck. Ik wil hier ook een aantal positieve punten ter sprake brengen. Scholen die er werkelijk werk van maken, kunnen voor een sociale mix zorgen. Het project School in Zicht, dat de minister goed kent, slaagt er wel in een hele mooie mix in scholen tot stand te brengen. Voorbeelden hiervan zijn het schooltje De Mozaïek in Gent en de school van mijn eigen kinderen in het hartje van de Molenbeekse kanaalzone. Daar bestaat een mooie sociale mix. Het project School in Zicht houdt onder meer in dat de ouders samen vergaderen en beslissen waar ze voor gaan. Die ouders wonen meestal ook in die buurt. Het kan, met andere woorden, wel degelijk.

Op basis van een schriftelijke vraag van 12 juni 2013 van de heer Delva – die er nu jammer genoeg niet is – over de evaluatie van het inschrijvingsbeleid, gaf u toen aan het Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen (SSL) de opdracht om een grondige analyse te maken van de evolutie van de sociale mix in het leerplichtonderwijs. Vanaf de inschrijvingen voor het schooljaar 2013-2014 kan elke school in Vlaanderen via dubbele contingentering werken aan die sociale mix. U zei toen dat de effecten van het beleid nog niet kwantificeerbaar waren, maar dat wordt dit jaar wel grondig geëvalueerd en gepland voor de praktische implementatie van het nieuwe inschrijvingsdecreet. Ik denk dat we zover zijn om de resultaten te kunnen horen.

Het rapport van de voornoemde heren Groenez en Wouters voorziet niet in concrete beleidsaanbevelingen. Bovendien wijzen de onderzoekers zelf op de beperkingen van de studie. Vooreerst werd enkel de sociaal-economische segregatie onder de loep genomen. Op basis van de gebruikte dataset kan geen uitspraak worden gemaakt over etnische segregatie. Daarnaast zijn de onderliggende dynamieken van het segregatieproces nog onduidelijk. Ook dat staat te lezen in het rapport.

In het volgende rapport van het Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen zal er meer worden ingegaan op de link met buurtsegregatie, de rol van de inschrijvingsregels en het opstellen van verklaringsmodellen voorschoolse segregatie.

Minister, welke conclusies trekt u nu al uit het rapport dat verschenen is en dat ik heb gelezen in de krant? Welke acties zult u daaraan koppelen? In welke mate hebt u al de nodige oplossingen aangereikt aan de problematiek? Kunt u praktijkvoorbeelden geven, uiteraard met respect voor de autonomie van de scholen? Vorige keer had ik het over segregatie binnen

de scholen. Dat is een apart probleem. De school heeft autonomie en kan de klassen niet zomaar indelen binnen de school.

Is de evaluatie van de praktische implementatie van het nieuw Inschrijvingsdecreet rond? Indien ja, wat zijn daar de resultaten van? Indien neen, waarom niet?

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

De heer Jo De Ro: Voorzitter, minister, ik wil toch iets uit de wereld helpen. Er worden allerlei zaken verteld over het inschrijvingsbeleid zoals het werd ingevoerd begin 2000, maar bij de start was het inschrijvingsbeleid vooral gericht op het recht op inschrijving: het was er prioritair op gericht ouders en leerlingen het recht te geven op inschrijving in een school naar hun keuze. Dat hierdoor kansarme kinderen gemakkelijker naar kansrijke scholen zouden kunnen gaan, leek evident. Dat dat in de praktijk minder vlot verliep of verloopt, is ook evident. Ik denk dat iedereen die actief is in een regering of parlement, heel goed beseft dat een maatschappij niet verandert wegens het invoeren van decreten, maar dat decreten wel een context kunnen creëren en individuele rechten kunnen versterken.

Mevrouw Zamouri toonde daarnet trouwens aan dat er op het terrein effectief voorbeelden bestaan van hoe het kan lukken. Het zijn wel voorbeelden waarbij er hard werd gewerkt op het terrein. Het komt dus niet zomaar uit de lucht vallen.

In verband met deze artikels en de studie kijkt men ook altijd op een bepaalde manier naar de sociale mix. Ik vraag me af of we in een diverse maatschappij veel andere keuzes hebben dan op de enige plaats waar een bevolking verplicht een aantal jaren doorbrengt – na de afschaffing van de legerdienst, enkel nog het onderwijs – te streven naar scholen die een weerspiegeling zijn van de buurt, de wijk, de gemeente waarin ze gelegen zijn.

Ik vind het raar dat de vraagsteller van de interpellatie stelt dat het afschaffen van het inschrijvingsrecht een vrijere schoolkeuze moet garanderen. Ik heb lang genoeg in allerlei beoordelings- en bemiddelingscommissies gezeten om te weten dat er vóór het effectieve installeren van het inschrijvingsrecht veel minder individuele rechten waren. Als dat dan zou worden afgeschaft, voor wie zou het dan verbeteren? Ik denk voor een beperkte groep die altijd betere toegang heeft tot onderwijs en informatie.

Wat ik zelf raar vond aan de studie is dat er zeer sterk abstractie wordt gemaakt van de evolutie die een land of regio heeft doorgemaakt in tien jaar tijd. Alsof Vlaanderen ondertussen niet meer divers geworden is. Alsof de stijging van 30 naar 50 procent anderstalige kleuters in mijn eigen stad werd mogelijk gemaakt door een GOK-decreet. Alsof de maatschappij zou hebben stilgestaan tijdens die tien jaar.

Indien we het pleidooi van de interpellatie zouden doortrekken, lees ik daarin – maar ik kan fout zijn, mijnheer Van Dijck – dat meer segregatie u niet meer per se ongenegen is. In Mechelen, Antwerpen en Vilvoorde zien we net dat we meer problemen krijgen bij meer segregatie. Het moet dus misschien geen fetisj – tegenwoordig een populair woord – zijn, maar in ieder geval wel een mooi streefdoel. U verbindt daar nog eens aan dat dat het failliet zou zijn van het gelijkekansenbeleid in onderwijs. Dat is dan weer iets anders. De cijfers die ook deze voormiddag genoemd werden, tonen aan dat er nog heel wat werk aan de winkel is en dat het eigenlijk zou moeten gaan over het versterken van de kracht van leerkrachten.

Minister, hoe gaan we de komende jaren leerkrachten versterken om alle leerlingen – kansarm, kansrijk, gekleurd, niet gekleurd, snel, traag, assertief, introvert – beter hun talenten te laten ontplooien?

De tweede vraag is rechtstreeks gekoppeld aan het onderzoek. Kunnen we van die voorbeelden iets leren op beleidskundig vlak?

De heer Boudewijn Bouckaert: Mijnheer Van Dijck, ik wil even ingaan op de discussie over de termen kansrijk en kansarm. Het is natuurlijk altijd een heikele kwestie. Je moet een beleid uitstippelen. Je wilt kansarme leerlingen stimuleren door de leraren en de scholen die

daarmee worden geconfronteerd, meer middelen te geven. Dat is een beleid dat niet uniek is voor Vlaanderen. Dat doet zich voor in heel Europa. Het is dus geen unicum of rariteit. Het probleem is altijd waar men de lijn trekt tussen kansarm en kansrijk. De correlatie tussen de indicatoren geen diploma van de moeder, geen taal en de buurt enerzijds met armoede anderzijds is begin deze eeuw hardgemaakt in een aantal sociologische studies. Dat is geen verzonnen verhaal. Die indicatoren zijn tamelijk sterk.

Uit latere studies is gebleken dat de tewerkstelling van de moeder een gezin veel kansrijker maakt. Dat is een belangrijke indicator die in latere studies naar boven is gekomen. Dit is eigenlijk geen ideologische kwestie, maar een empirische kwestie. Men moet die groep kansarmen waar men het beleid op richt, zo goed mogelijk afbakenen. Daarin kan men niet dogmatisch zijn. Men moet naar de studies kijken en het beleid durven aan te passen aan de studies. In de commissie is al meermaals gezegd, onder meer door mevrouw Pehlivan, dat het GOK-beleid moet worden geëvalueerd. Men moet nagaan hoe effectief dat is. Minister, hoever staat het daarmee?

Wat de achterstand van immigrantenkinderen betreft, hebben we vanmorgen een verhaal gehoord waaruit blijkt dat het taalbeleid waarop wij hier zo sterk inzetten, werkt. Wij zien dat allochtone kinderen die het Nederlands kennen en thuis Nederlands spreken, beduidend beter presteren dan kinderen bij wie dat niet het geval is. Dat is een sterke indicator dat dit beleid moet worden voortgezet. In die zin is het geen kwestie van hopeloosheid, maar van geduld. Indien we zouden kunnen herbeginnen, dan had het migratiebeleid er misschien helemaal anders uitgezien. In de Verenigde Staten en in veel andere landen dragen de migranten gemiddeld meer bij tot welvaartsgroei dan de autochtonen. Bij ons is dat niet het geval omdat wij een welfare-immigratiepolitiek hebben gevoerd en geen workfare-immigratiepolitiek. Dat is nu een voldongen feit, we moeten daar rekening mee houden.

Men kan de vrije schoolkeuze op papier en theoretisch formuleren, maar als men met een schaarste aan capaciteit wordt geconfronteerd, dan is die vrije schoolkeuze de facto voor een groot stuk beperkt. Dan moet men die vrije schoolkeuze beheren. Daar kan men niet onderuit, tenzij men opnieuw het kamperen en andere mechanismes toelaat. Of ons Inschrijvingsdecreet daarvoor het juiste instrument is, daar kan over worden gediscussieerd. Maar een instrument zal er hoe dan ook moeten zijn. Ik bepleit meer bilaterale overeenkomsten met scholen. Ik vind dat daarover mag worden gediscussieerd. Minister, ik heb echter van u vernomen dat ook het Inschrijvingsdecreet wordt geëvalueerd. Men kan niet zomaar zeggen dat men de vrije schoolkeuze zal herstellen omdat men het op het terrein niet kan waarmaken. Men kan pas een vrije schoolkeuze herstellen wanneer er een veel grotere capaciteit is, wanneer het aanbod veel groter is dan de vraag. Wanneer men een residuaire reserve heeft, kan men vrij kiezen zoals dat in het grootste deel van Vlaanderen het geval is maar niet in Antwerpen, Vilvoorde enzovoort. Dit zijn objectieve parameters waar het beleid niet onderuit kan.

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: Vooreerst wil ik duidelijk de scope van het rapport afbakenen: het baseert zich op inschrijvingen voor de schooljaren tot 2011-2012, met andere woorden vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Inschrijvingsdecreet. We moeten erkennen dat de verdeling van kansrijke en kansarme leerlingen over de jaren die het rapport onderzocht heeft, niet geëvolueerd is in de richting van meer sociale mix. Het rapport is daarin duidelijk.

Oorspronkelijk was sociale mix als principe opgenomen in het inschrijvingsrecht, maar in de concretisering gebaseerd op vrijwilligheid. Scholen konden een voorrangsperiode voor GOK- of niet-GOK-leerlingen organiseren, voorafgaand aan de gewone inschrijvingsperiode. In de praktijk werd dit instrument echter zeer weinig ingezet, ook niet binnen de centrale aanmeldingsprocedures. Daar waar het wel in alle scholen gebeurde, zoals in Lokeren, wierp het ook vruchten af, ook in scholen met meer dan 80 procent kansarme leerlingen. Mede daarom werd in het nieuwe decreet Inschrijvingsrecht van 2012 het principe van sociale mix

geconcretiseerd via de dubbele contingentering. Alle scholen in LOP-gebieden (lokaal overlegplatform) moeten de sociale mix in hun school en de gemeente of buurt in kaart brengen en streven naar het doorbreken van segregatie. Dat kan met veel ruimte voor lokale invulling en in de praktijk meestal via een groeipad en stapsgewijze evoluties, maar gebeurt wel steeds via het instrument van de dubbele contingentering. De impact hiervan kan ten vroegste in kaart gebracht worden vanaf 2014.

Het rapport geeft enkel trends weer. Het linken van deze trends aan beleidslijnen staat nog op de onderzoeksagenda van het Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen. Uit de toenemende segregatie concluderen dat heel het gelijkeonderwijskansenbeleid gefaald heeft, is dan ook zeer kort door de bocht.

Het gelijkeonderwijskansenbeleid omvat veel facetten en meer doelstellingen dan enkel het realiseren van meer sociale mix. Het realiseren van gelijkere onderwijsuitkomsten door het versterken van de prestaties van doelgroepleerlingen is minstens even belangrijk.

Behalve het beleid en de regelgeving met betrekking tot inschrijvingen vormt ook de financiering een belangrijk element van het gelijkeonderwijskansenbeleid. Het financieringsmechanisme zal wetenschappelijk worden geëvalueerd. De resultaten van deze evaluatie zullen eind 2014 beschikbaar zijn. Tegen dan zal ook het Rekenhof een audit van de werkingsmiddelen voor het gewoon basis- en secundair onderwijs hebben uitgevoerd.

Het Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen maakte ook een balans op van het evaluatieonderzoek van het gelijkeonderwijskansenbeleid, naar aanleiding van tien jaar GOK. De algemene teneur van het rapport is genuanceerd. Op het vlak van het doorbreken van sociale en etnische segregatie is nog onvoldoende gerealiseerd. Op het vlak van het realiseren van gelijkere onderwijsuitkomsten zijn de onderzoekers eerder voorzichtig positief: GOK-leerlingen presteren dankzij de extra middelen beter op cognitief vlak. Kwalitatief onderzoek in GOK-scholen toont ook aan dat de implementatie van het ondersteuningsbeleid op het schoolniveau wel enige tijd heeft gevergd, maar toch vruchten begint af te werpen.

Er is nog altijd werk aan de winkel: de kloof tussen doelgroepleerlingen en de middenmoot is zeker nog niet volledig gedicht. PISA 2012 heeft dat trouwens nog maar eens bevestigd, maar de cijfers tonen ook aan dat er een positieve evolutie gaande is. Bovendien is de implementatie van het GOK-beleid in veel scholen nog niet genoeg structureel ingebed en stelt men tussen de scholen grote verschillen vast. De onderzoekers merken echter ook op dat het heel moeilijk is om met onderzoek de effecten van beleid eenduidig aan te tonen. De effecten van verschillende beleidsingrepen kunnen onderzoeksmatig moeilijk van elkaar worden geïsoleerd en afgezonderd van de effecten van andere veranderingen en evoluties.

In dat verband mag men niet vergeten dat de afgelopen jaren de migratie groot is geweest. Ook rekening houdend met het stedelijk woonbeleid stellen wij vast dat in wijken waar bijna uitsluitend mensen wonen die uit de migratie voortkomen er van een sociale mix geen sprake is. En dat zal de komende tien, vijftien jaar zo blijven. Wij moeten dus beseffen dat men op sommige plaatsen wel en op andere dan weer niet een sociale mix kan realiseren.

U beweert dat PISA aantoont dat gemengde scholen het onderwijsniveau en de leerprestaties naar beneden trekt. Dat is toch wel een heel eigenaardige lezing van dat wetenschappelijk onderzoek. In termen van cognitieve leerwinst kunnen een aantal zogenaamde concentratiescholen trouwens mooie resultaten voorleggen. Maar onderwijs heeft ook belangrijke sociale doelstellingen, zoals leren samenleven en omgaan met diversiteit.

Het in vraag stellen van de sociale mix als doelstelling wordt echter ook vaak gevoed door de hardnekkige misvatting dat de keuze voor sociale mix per definitie een keuze tegen de vrijheid van schoolkeuze zou zijn. Het is de capaciteitsdruk op scholen die maakt dat niet elke ouder per definitie terechtkan in de school van zijn eerste keuze. Dikwijls heeft het ook te maken met het feit dat alle ouders hun kinderen naar dezelfde school willen sturen. Ik maakte al eens deze oneerbiedige vergelijking: men kan twee restaurants hebben die even

goed zijn, maar als het ene de perceptie mee heeft en het andere niet, dan zit het ene vol en het andere blijft leeg.

De heer Boudewijn Bouckaert: Dat ene restaurant kan dan zijn prijzen verlagen.

Minister Pascal Smet: Ook dan is het probleem niet altijd opgelost, want dan vragen mensen zich misschien af of het daar wel goed kan zijn, want het is zo goedkoop…

Het is maar waar er schaarste aan plaatsen ontstaat dat het decreet zich doet gelden. Op dat moment worden de schaarse plaatsen op een objectieve manier verdeeld en streeft men meteen ook naar een sociale mix. Het is niet zo dat de vrijheid van schoolkeuze aan de kant wordt geschoven. Integendeel: aanmeldingsprocedures houden per definitie rekening met de plaats die de school krijgt in de voorkeurslijst van de ouders. De eerste keuze van elke ouder wordt daarbinnen zo gelijk mogelijk behandeld.

De heer Wim Van Dijck: Minister, ik dank u voor het antwoord dat in de lijn van de verwachtingen ligt. Ik heb toch enkele opmerkingen. Mijnheer De Ro, wij zijn geen voorstanders van segregatie. Wij juichen niet als er zich op scholen segregatie voordoet, want dat betekent ook een segregatie in de samenleving. En dat willen wij vermijden. Dat is echter het gevolg van het beleid dat aan de overkant wordt gevoerd en ervoor zorgt dat de samenleving verbrokkelt. Het sociale weefsel wordt zo aangetast.

Voorzitter, u zegt dat wij geduld moeten oefenen. Dat is waar, op voorwaarde dat er in dat migratiebeleid een kentering komt. Op dat moment kan het afbouwen van segregatie en het opbouwen van sociaal weefsel vooruitgaan. Maar als de kraan blijft openstaan, maken wij ons illusies.

Het is inderdaad zo dat een aantal zaken uit de studie niet zijn meegenomen. De dubbele contingentering is er eentje van, en dat geldt ook voor de taalmaatregelen die wij hebben goedgekeurd. Vanmorgen heeft de toelichting over het PISA-onderzoek ons nogmaals geleerd hoe belangrijk het is dat leerlingen ook thuis de instructietaal – in dit geval het Nederlands – spreken, want dan gaan hun kansen er met rasse schreden op vooruit. Ik ben blij dat deze studie een element is om het beleid inzake gelijke onderwijskansen te evalueren. Dat laatste is zeer zeker nodig.

Ik ben het ook niet helemaal eens met diegenen die zeggen dat de kloof tussen zwakke en sterke leerlingen in Vlaanderen vrij groot is. Vanmorgen is dat op de toelichting ook gezegd. Ik vind dat niet zo erg, op voorwaarde dat de zwakke leerlingen voldoende hoog scoren. Als dat het geval is, dan betekent dat ook dat de sterkeren zeer hoog scoren. Ik onthoud uit het recente PISA-rapport – en ook uit vorige rapporten – dat er een tendens naar nivellering is. Dat moeten wij echt vermijden.

Er is hier gezegd dat dit geen ideologisch debat is, maar dat is het natuurlijk deels wel. We leven in een Twittermaatschappij. Gisteren of eergisteren was er een tweet van rector Torfs van de Katholieke Universiteit Leuven, die nog altijd zeer actief is op Twitter. Hij stelde – en volgens mij geheel terecht – dat het onderwijs voor hem een doel op zich is, en geen middel om aan sociale politiek te doen. Ik ben het daar eigenlijk mee eens. Als het een middel is om aan sociale politiek te doen, en dat is het al te vaak, dan is het ook een middel in het streven van velen naar de maakbaarheid van de samenleving, waarmee ik het ten gronde oneens ben. In dit geval is het wel degelijk een ideologische keuze bij uitstek die wordt gemaakt. Minister, onze keuze ter zake is duidelijk, en dat is een andere keuze dan de uwe. Voor ons is onderwijs een doel op zich: men moet kinderen die deelnemen aan het onderwijs onderwijzen, hun kennis bijbrengen. Dat is het belangrijkste. Men moet dat zo kwaliteitsvol mogelijk doen. Bekijk het onderwijs toch niet als een instrument om de samenleving te veranderen. Dat lijkt me een verkeerde keuze, maar goed, daarover zullen we waarschijnlijk altijd van mening verschillen.

De voorzitter: Mevrouw Zamouri heeft het woord.

Mevrouw Khadija Zamouri: Minister, ik ben blij dat u het onderzoek een beetje kritisch bekijkt. Alles moet op een bepaald moment worden geëvalueerd, of dat nu een GOK-decreet is of om het even wat. Ik ben daar zeker niet tegen, maar ik vind het wat kort door de bocht als men zomaar het kind met het badwater zou weggooien.

Kijken we naar ons Nederlandstalig onderwijs in Brussel. Ik maak een duidelijk onderscheid tussen het Franstalig en het Nederlandstalig onderwijs. Dankzij het GOK-decreet hebben de Nederlandstalige scholen die uren kunnen gebruiken om klassen kleiner te maken, zodat de leerkracht meer kans heeft om met meertaligheid om te gaan. Er is een begeleid onderzoek geweest van Voorrangsbeleid Brussel en het Onderwijscentrum Brussel (OCB). Minister, u weet daar alles van.

Tien pilootscholen zijn in 1999 begonnen met een proces. Ze werden mee begeleid door de Katholieke Universiteit Leuven. Op het einde van het parcours van vijf jaar werden de resultaten van die kinderen opnieuw gemeten en vergeleken met soortgelijke scholen in Mechelen en Antwerpen, met een soortgelijk publiek.

Men heeft gezien dat, als gebruik werd gemaakt van GOK om klassen kleiner te maken en voor extra middelen, in dit geval een professionele universitaire begeleiding, leerlingen effectief betere resultaten behaalden dan leerlingen in scholen in Antwerpen en Mechelen die dat niet hadden. Het is dus absoluut niet waar dat GOK niet heeft gewerkt. Door GOK hebben heel veel kinderen de kans gehad om in scholen binnen te geraken waar ze anders nooit van hun leven waren binnengeraakt. Of dat nu allochtonen zijn of sociaal kansarme Belgische kinderen, dat is allemaal gelijk. Het gaat over mensen die anders niet terecht zouden kunnen in andere scholen. Ik meen wel dat aan GOK moet worden gesleuteld.

Minister, ik wacht echt met ongeduld op uw initiatief wat die pIE.O-projecten betreft (project Innoveren en Excelleren in Onderwijs), zodat die eraan kunnen worden gekoppeld en ook heel Vlaanderen daarvan kan genieten, net zoals het Nederlandstalig onderwijs in Brussel. Als we het hebben over de ongekwalificeerde uitstroom van leerlingen, dan gaat dat in Brussel vooral over leerlingen die uit het Franstalig onderwijs komen, en veel minder over leerlingen uit het Nederlandstalig onderwijs. Spreek me maar tegen als het niet waar is, maar dat zijn de gegevens die ik heb.

Minister Pascal Smet: Ik heb niets gehoord waarvan mijn oren gaan tuiten.

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

De heer Jo De Ro: Ik wou gewoon nog even terugkomen op de tweede vraag. Minister, trekken u en uw administratie lering uit de voorbeelden die onder meer door mijn collega zijn aangehaald van scholen die er met het beleid, maar ook met extra inspanningen, wél in zijn geslaagd om in een zeer diverse buurt toch ook een divers publiek aan te trekken? Kunnen daar dingen uit worden geleerd qua beleidsevaluatie?

De heer Boudewijn Bouckaert: Segregatie en de sociale mix, dat is een complexe kwestie. Zo wordt in de politiek van LOP Antwerpen de stad verdeeld in zones bepaald volgens de postnummers. Dat is nog altijd zo. In elke zone wordt bekeken wat de mix is bij de bevolking, en dat wordt dan doorgetrokken naar de dubbele contingentering. Dat is het systeem. Een dergelijk beleid trekt, in buurten die een overwegend allochtone bevolking hebben, dat gewoon door naar de school, zodat men beleidsmatig concentratiescholen krijgt. Een school die werkt volgens het project ‘School in zicht’, probeert ook kansrijken uit andere buurten te rekruteren en een sociale mix te realiseren. Zelf vind ik dat wel een goed project, maar dat klopt dan weer niet meer met de LOP-politiek.

We zijn er dus eigenlijk nog niet uit als het gaat over de vraag hoe we dat aanpakken. Ik vind concentratiescholen niet per se een negatief fenomeen. Als men de leraar goed uitrust daarvoor en zo, dan kunnen dat succesverhalen zijn. Er zijn trouwens scholen in Antwerpen die dat goed doen. Dat hangt enigszins af van de schoolcultuur. Ik denk niet dat je eigenlijk

voor die dramatische keuze staat van sociale mix en segregatie, ik denk dat je ook daar wat diversiteit in zult hebben. Dat zal altijd zo blijven voor de komende driehonderd jaar, denk ik.

De voorzitter: De interpellatie is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van mevrouw Kathleen Helsen tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het terugvorderen van de studietoelage
- 137 (2013-2014)

De voorzitter: Mevrouw Helsen heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Helsen: Voorzitter, minister, in juli heb ik reeds een schriftelijke vraag gesteld over het actieplan grensoverschrijdend gedrag. Ik heb de cijfers opgevraagd over het aantal teruggevorderde studietoelagen voor de laatste drie schooljaren. We stellen vast dat er een toename is van de terugvorderingen van de studietoelagen doorheen de drie schooljaren. Er is telkens een stijging. We zien ook dat er binnen het secundair onderwijs de meeste terugvorderingen zijn.

Op basis van deze cijfers blijkt dat de problematische afwezigheden toenemen. Ondanks de goede intenties die we hadden om met deze maatregel de participatie van leerlingen te verhogen binnen het onderwijs, stellen we vast dat dit toch niet lukt. Daarom stel ik de vraag of we niet moeten stilstaan bij de maatregelen die we hebben genomen nu we zien dat de effecten daarvan niet in verhouding staan met wat we ervan hadden verwacht. Wij hadden vooropgesteld dat er met deze maatregel toch wel een gunstiger effect zou zijn. De cijfers tonen aan dat dat niet het geval is. Natuurlijk hebben we geen zicht op wat het effect is op het niveau van individuen, we zien alleen dat de cijfers globaal toenemen. Interessant is ook te weten wat het effect is met betrekking tot de betreffende leerling. Het zou kunnen dat de problematiek in zijn totaliteit stijgt, maar dat het niet zo zeker een blijvende problematiek is bij dezelfde leerlingen. Toch zien we dat de maatregel niet de resultaten afwerpt die we verwachten.

Minister, wat zult u precies doen met de cijfers die er zijn? Zult u de maatregelen die we een aantal jaren geleden hebben genomen, onder de loep nemen en eventueel bijsturen?

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Mevrouw Vera Celis: Voorzitter, ik sluit me graag bij deze vraag aan. De spijbelproblematiek is niet nieuw. Dat is iets dat in eerste instantie lokaal moet worden aangepakt en waarbij een degelijk preventiebeleid uiteraard onontbeerlijk is.

In het actieplan van maart 2012 zijn al een aantal acties opgesomd. Minister, ik weet niet of het nu mogelijk is om een beetje uitleg te geven in hoeverre de scholen en de leerkrachten zelf kunnen worden ondersteund bij het grensoverschrijdend gedrag.

Een tweede element in het verhaal is de responsabilisering van de ouders. Dat is een enorm belangrijke factor. Minister, er werd gezegd dat er opvoedingsondersteuning zou worden aangeboden en dat u daarover zou overleggen met de minister van Welzijn. Is daar ondertussen iets gebeurd? Zijn er bijkomende methodes ontwikkeld waarbij je ouders die moeilijk te bereiken zijn, gemakkelijker kunt bereiken?

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: Allereest wil ik benadrukken dat het actieplan ‘Spijbelen en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag’ een continuüm van acties bevat, gaande van in kaart brengen, informeren en sensibiliseren, preventief werken, begeleiden tot sanctioneren. De evaluatie van de terugvordering van de schooltoelage bevindt zich in dit laatste luik en is slechts van toepassing nadat al het vorige niet het gewenste resultaat opleverde.

Daarnaast wens ik ook nog te beklemtonen dat ook het terugvorderen van de schooltoelage op zich slechts een onderdeel is van een gehele opvolgingsprocedure die in het kader van spijbelen wordt opgezet. Het systeem van terugvordering van de schooltoelage wordt met andere woorden pas na allerlei acties, vanuit de school, het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB), waarschuwingsbrief vanuit het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) enzovoort, toegepast. Indien er werkelijk sprake is van onwil en voorgaande stappen geen resultaat opleverden, betekent deze terugvordering dus het sluitstuk.

Daarnaast ben ik het ermee eens dat de door u aangehaalde cijfers inderdaad aantonen dat het effect van het terugvorderen van de schooltoelage beperkt is. Ik heb opdracht gegeven om de recentste gegevens over het aantal spijbelaars en het aantal terugvorderingen van schooltoelagen grondig te analyseren.

In afwachting van de resultaten van dat onderzoek, wil ik alvast meegeven dat het meten van het effect moeilijk zal zijn. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat de stijging van het aantal spijbelaars nog veel sterker zou zijn indien er geen enkele sanctionerende maatregel zou bestaan. Dat zou ook kunnen. Om deze reden is het in ieder geval verstandig om de bestaande koppeling tussen aanwezigheid op school en het recht op studiefinanciering, te behouden. Ik ben het ten slotte met u eens dat een te groot tijdsverloop tussen het zich voordoen van het te sanctioneren gedrag en het daadwerkelijk opleggen van de sanctie, de effectiviteit van de maatregel beperkt. We hebben de administratie opdracht gegeven om hiermee rekening te houden bij het voeren van haar onderzoek en verdere evaluatie en correctie van het handelen.

De voorzitter: Mevrouw Helsen heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Helsen: Voorzitter, minister, ik denk dat het belangrijk is om bij de evaluatie eens te gaan kijken of er een effect is bij de leerling voor wie er een sanctie wordt uitgevoerd. We zien immers een stijging van de cijfers in zijn totaliteit. Het zou kunnen dat de spijbelproblematiek toeneemt, dat jongeren minder graag naar school gaan omdat ze in meer problematische situaties opgroeien, waardoor het moeilijker is voor hen om naar school te gaan. Het zou te maken kunnen hebben met een totaal ander gegeven dan met de effectiviteit van de maatregel zelf.

Op basis van deze cijfers hebben we er geen zicht op, maar het is wel interessant om het te weten. Als men gedrag wil bijsturen – en dat is vanuit de gedragsleer heel duidelijk aangegeven –, moet men onmiddellijk reageren en moet er een rechtstreeks verband zijn tussen het negatieve gedrag en de wijze waarop er wordt gereageerd. Hier is dat niet zo: er wordt niet onmiddellijk gereageerd en er is geen rechtstreeks verband tussen het gedrag van de jongeren en de maatregelen. Het zijn de ouders die minder financiële middelen krijgen om de schoolkosten te betalen, maar de jongere voelt daar niet noodzakelijk iets van. Om het gedrag bij te sturen, zijn er dus twee belangrijke voorwaarden waaraan moet worden voldoen.

Ik pleit er dus niet voor om geen maatregelen te nemen om de problematiek aan te pakken, maar ik stel me wel de vraag of dit een juiste maatregel is die tot effect zal leiden. Vandaar dat ik het goed vind dat dit onder de loep wordt genomen en wordt geëvalueerd en waar nodig, wordt bijgestuurd, maar ik denk dat het nodig is om bij te sturen.

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Mevrouw Vera Celis: Minister, ik denk dat de uitleg die u geeft, correct is. Wanneer men beter kan opvolgen, gaat het in de cijfers een andere richting uit.

Ik merk dat er intergemeentelijk ook stappen vooruit worden gezet in wat de scholen zelf doen aan de problematiek. Het is heel belangrijk dat de stok achter de deur – het eventueel intrekken van de financiële vergoeding – blijft bestaan, maar de verantwoordelijkheden die ouders daarin hebben, zijn toch wel zeer fundamenteel.

De heer Boudewijn Bouckaert: Ik zou graag een opmerking vanuit de rechtstheorie maken. Lange tijd heeft men gedacht dat maatregelen enkel maar effect hebben wanneer de sanctie

effectief wordt toegepast. Het komt er eigenlijk op neer dat men aan ongewenst maatschappelijk gedrag een prijskaartje hangt. In de gemeenteraad van Berkeley keurde men een sanctie goed voor hondenpoep op het trottoir, maar men zei er ook uitdrukkelijk bij dat men geen middelen kon vrijmaken voor politietoezicht. Tegenover de sanctie die aan de maatregel vasthing, stonden dus geen middelen. Men zou verwachten dat de ongewenste maatschappelijke handeling van de honden en de baasjes constant blijft, want volgens de neoklassieke prijstheorie zou die constant moeten blijven. Men stelde vast dat die toch wel daalde en dat is wat men noemt het 'signaling effect' van een wet. Een wet betekent ook dat er een maatschappelijke consensus is dat een bepaald gedrag niet gewenst is en zelfs al is de sanctie niet effectief, toch heeft ze een impact bij de mensen.

Volgens mij is er hier ook voor een deel een 'signaling effect': spijbelen vinden we echt niet goed, kinderen moeten tot de laatste dag op school blijven en het kan eventueel leiden tot het intrekken van de studietoelage. Ook al is het effect niet meteen voelbaar, toch denk ik dat het wel een effect heeft.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van mevrouw Fientje Moerman tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de taaltoets voor professoren
- 191 (2013-2014)

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Voorzitter, minister, collega's, ik ben op een aspect van deze zaak opmerkzaam gemaakt door de tweet van een collega. Er zijn hier collega's die meer dan een job doen en ook academicus zijn. Een van die collega's deelde mij mee dat hij de taaltest had moeten afleggen – hij was er overigens voor geslaagd –, maar dat hij een beetje verwonderd was omdat hij geen les gaf in het Engels. Ik heb een beetje rondgeneusd en heb nog over een aantal gevallen gehoord.

De tekst van artikel 91novies luidt als volgt: "Elk lid van het onderwijzend personeel en van het academisch personeel, belast met een onderwijsopdracht, moet de onderwijstaal waarin hij een opleidingsonderdeel doceert op adequate wijze beheersen." Dat gaat dan over niveau C1 en officieel erkende testen. Er is ook een omzendbrief met instructies naar de regeringscommissarissen aan de universiteiten gestuurd. Blijkbaar is de bepaling daarvan gedetailleerder dan wat in de tekst van de wet staat waardoor niet alleen diegene die een vak in een vreemde taal doceert, de taaltest moet afleggen, maar ook de op papier titularis van dat vak, ook als hij geen enkel opleidingsonderdeel in een vreemde taal doceert.

Minister, mijn eerste vraag was een praktische vraag. Ik weet niet of het zich heeft voorgedaan, maar wat gebeurt er als degene die het opleidingsonderdeel daadwerkelijk doceert, slaagt, maar, in tegenstelling tot de geëerde collega die me het probleem signaleerde, de papieren titularis, niet slaagt? Is dat al gebeurd? Wat is dan de oplossing?

Is dit de correcte interpretatie van uw onderrichtingen aan de universiteiten en de regeringscommissarissen, of gaat het om een eigen extensieve interpretatie die de universiteiten en hogescholen, of sommigen onder hen, hebben gegeven? Is de ratio legis van de maatregel niet ervoor te zorgen dat wie in een vreemde taal doceert, die taal op een adequaat niveau beheerst, veeleer dan diegene die titularis is op papier? In het geval het niet gaat om uw visie, maar wel om een eigen extensieve interpretatie van de betrokken instellingen, hoe zult u dan de communicatie bijsturen?

Minister, hoe zit het nu met Leuven? U hebt uitstel verleend voor de deadline, maar wat gebeurt er ondertussen? Worden de nieuw aangestelde docenten, voor ze worden aangesteld,

ook daadwerkelijk getest als ze in een vreemde taal doceren? Of geeft men gewoon carte blanche om niet meer te testen, om dan volgend jaar opnieuw te zeggen dat men er niet geraakt?

De heer Boudewijn Bouckaert: Er is een praktisch geval, en dat doet zich voor in mijn fractie. De fractieleider heeft examen afgelegd en is ook geslaagd voor de taaltoets, maar geeft geen les in een vreemde taal. Hij heeft dus meer gedaan dan nuttig is.

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: In de richtlijnen aan de commissarissen van de Vlaamse Regering in verband met de implementatie van de taalregeling hoger onderwijs, die ik op 17 april 2013 aan de commissarissen en de rectoren en de algemeen directeurs van de hogescholen heb bezorgd, wordt hierover het volgende gesteld: “Punt 1: Personeelsleden waarop de taalregeling van toepassing is. Belangrijke voorafgaande opmerking: artikel 91novies van het Structuurdecreet legt de taalvoorwaarden vast voor elk lid van het onderwijzend en academisch personeel belast met een onderwijsopdracht.” De hierna gehanteerde bepaling “die als titularis belast zijn met een onderwijsopdracht” houdt in dat enkel deze personeelsleden die als titularis gekoppeld zijn aan het desbetreffende opleidingsonderdeel, de vereiste taalkennis moeten kunnen aantonen.

De titularis draagt de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het opleidingsonderdeel en er kan daarbij verondersteld worden dat hij of zij de onderwijsopdracht ook effectief uitvoert. Er wordt ook van uitgegaan dat deze titularissen instaan voor de taalkennis van iedereen die in zijn of haar lessen lesgeeft.

Het is inderdaad de bedoeling van de taalregeling om ervoor te zorgen dat wie in een vreemde taal doceert, over het vereiste taalbeheersingsniveau beschikt. Dit komt ook duidelijk tot uiting in de door mij geciteerde tekst. Ik wil hierbij benadrukken dat in deze context de titularis niet enkel een papieren verantwoordelijkheid heeft, maar dat hij ook verantwoordelijk is voor de kwaliteit van het opleidingsonderdeel. Hij moet dan ook beschikken over het vereiste niveau van taalbeheersing. Anders kun je de kwaliteit niet meten. Maar dit impliceert dat hij ook verantwoordelijk is voor het niveau van de taalbeheersing van iedereen die eventueel in zijn opleidingsonderdeel lesgeeft. De titularis van een opleidingsonderdeel is ook de enige persoon die kan worden afgerekend op de kwaliteit ervan.

Zoals uit het voorgaande blijkt, kan in deze context moeilijk van papieren titularis worden gesproken. Als de titularis van een opleidingsonderdeel in een vreemde taal niet slaagt in de test, kan hij na de inwerkingtreding van de bepaling niet langer als titularis aangesteld blijven voor dat bepaalde opleidingsonderdeel in de desbetreffende onderwijstaal. Een mogelijkheid zou dan kunnen zijn dat dan de effectieve lesgever wordt aangeduid als titularis, uiteraard als aan alle andere personele voorwaarden is voldaan. Dit behoort evenwel tot de autonomie van de instelling.

Hierover is lang en uitgebreid met alle betrokkenen gediscussieerd. De communicatie via de richtlijnen aan de commissarissen is hierover ook duidelijk. Ik heb dan ook niet de intentie om de communicatie hierover bij te sturen.

De verdere implementatie is dat het de verantwoordelijkheid is van de instellingen zelf om te bewijzen hoe ze dat doen. We hebben een omzendbrief gestuurd waarin we de weg hebben getoond. Het is jammer dat mevrouw Meuleman er niet is, want de vorige keer heeft ze daar bepaalde dingen over gezegd die niet overeenkwamen met de werkelijkheid. Ze heeft dat eigenlijk in de pers gedaan, zoals ze meestal doet. Ze heeft dat niet hier gedaan. Het klopte totaal niet. Het is niet de overheid die in de eerste plaats verantwoordelijk is, het is de verantwoordelijkheid van de instellingen. We hebben de weg getoond en dingen mogelijk gemaakt, maar uiteindelijk is het hun verantwoordelijkheid, inbegrepen die van Leuven. Uit gesprekken van de rector van Leuven heb ik goed begrepen dat ze akkoord gaan met de

bepalingen. Nu moet een test worden ontwikkeld die vooral door peers wordt aanvaard, en die aantoont dat de kwaliteit wordt behaald. Dat moet nu in de komende maanden gebeuren, in de eerste plaats door de instellingen, en niet door de overheid.

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Indien de titularis, die op papier de titularis is, maar reële verantwoordelijkheden draagt en de opleidingsonderdelen die in een andere taal worden gedoceerd, minstens moet kunnen lezen en op een adequaat niveau beheersen, niet slaagt, en degene die het onderdeel geeft, wel, dan moet die titularis een stap opzij zetten en moet iemand anders titularis worden, of wordt het opleidingsonderdeel in die vreemde taal niet meer gegeven. Dat is correct? Oké, dank u. Dat handelt dat dan af.

Het volgende dan. De instellingen zijn verantwoordelijk, maar u hebt ook heel gedetailleerde instructies verspreid over de meetinstrumenten die wel en niet kunnen voor de taaltesten. Die lijst was limitatief. Bijvoorbeeld voor de test die ontwikkeld is door de taalinstituten van onze onderscheiden universiteiten, met inbegrip van de KU Leuven, want die heeft er ook aan meegewerkt, was uw voorwaarde dat ze binnen een bepaalde tijd een internationale erkenning moest verkrijgen.

Bij mijn weten zijn er geen andere testen dan de courante reeds internationaal erkende, de testen die onze universiteiten zelf hebben uitgewerkt, die vele ook hebben gebruikt en die nu in een proces van erkenning zitten. ‘That’s it’. De test van YouTube zat niet bij de erkende testen, dacht ik.

Minister Pascal Smet: Ze moeten een test uitwerken die beantwoordt aan wat internationaal aanvaard wordt.

Mevrouw Fientje Moerman: Niet uitwerken, de test is al uitgewerkt.

Minister Pascal Smet: Ja, maar men moet kunnen aantonen dat die test aanvaard wordt door ‘peers’, dat is het uitgangspunt.

Mevrouw Fientje Moerman: U hebt een omzendbrief gestuurd met heel lange tabellen, vergelijkende tabellen met wat de onderscheiden scores zijn in de verschillende tests. De YouTube-test – zo zal ik de test maar noemen – stond daar niet bij. U kunt nu niet beginnen uit te breiden. Ze hebben een test, ze hebben die mee ontwikkeld. Ze passen die niet toe, het is te zeggen wel voor de eigen hogescholen, want daar moeten de mensen wel de moeilijke test afleggen, maar niet voor de universiteiten. Zolang u geen nieuwe test erkent…

Minister Pascal Smet: Als ze zeggen dat ze een andere test willen doen en als die gelijkwaardig is en leidt tot een resultaat dat internationaal aanvaard wordt, dan is er geen vuiltje aan de lucht, dan kan de test opgenomen worden in de lijst en zal er geen probleem zijn. Maar ze moeten dit aantonen.

Mevrouw Fientje Moerman: Aantonen dat ze erkend is, dus.

Minister Pascal Smet: In de omzendbrief hebben we gezegd dat de testen die we opsommen in ieder geval oké zijn. Op grond van de vrijheid van onderwijs kunnen ze perfect beslissen om een andere test te maken die gelijkwaardig is en door internationale ‘peers’ aanvaard wordt. In dat geval zie ik niet in waarom wij die test dan niet oké zouden vinden. Het is aan hen om dat aan te tonen. Er is nu meer tijd om dat te doen, maar het is aan hen om het risico in te schatten.

Mevrouw Fientje Moerman: Er is ook zoiets als een marginale toetsing. Wanneer men weet dat een ERK-niveau bepaalde aspecten van taalbeheersing omvat die niet alleen bestaan uit aflezen, uit spreken, maar ook uit begrijpen, uit analyseren, uit grammatica, uit vocabularium – enfin, u vindt de hele beschrijving terug – en men laat voorlopig een test toe die alleen een opname is van iets dat geprepareerd wordt uitgesproken, dan moet u geen internationaal erkend genie zijn om te kunnen zeggen dat de test niet marcheert.

Minister Pascal Smet: Ik heb altijd gezegd dat de test altijd de vier aspecten bevat: lezen, schrijven, begrijpen… Dat heb ik toch altijd gezegd?

Mevrouw Fientje Moerman: Oké. Uw opvolger zal dit probleem waarschijnlijk oplossen.

De heer Boudewijn Bouckaert: Ik wou nog even terugkomen op de papieren lesgevers. Ik kan me toch niet voostellen dat het fenomeen heel veel voorkomt. Aan onze universiteit – en ik denk dat het aan andere universiteiten ook zo is – is een prof niet ad vitam benoemd voor het geven van een vak, dat was in illo tempore zo. De vakken liggen in de vakgebieden van vakgroepen, en proffen zijn benoemd in een vakgroep. De vakgroep bepaalt elk jaar welk vak een prof geeft. De facto moet een prof natuurlijk niet elk jaar veranderen van vak, dat zou niet efficiënt zijn. In de praktijk geven proffen dus gedurende jaren hetzelfde vak, ook wegens expertiseredenen. Indien er een probleem zou zijn met taal, dan kan de vakgroep op een heel flexibele manier beslissen om het vak aan iemand anders te geven die de taal wel beheerst. Ik denk dus niet dat er heel veel gevallen zijn – "le pays réel et le pays légal", om eens een groot leider te citeren – die daar sterk van afwijken. De problemen kunnen worden opgelost door de heel soepele aanstelling in de vakken.

Het geval waar hier naar wordt verwezen, is een beetje het gevolg van de politieke tewerkstelling, maar normaal moet dit zich wel oplossen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

– *Mevrouw Kathleen Helsen, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.*

■

Vraag om uitleg van mevrouw Fientje Moerman tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de weigering om professoren nog (bezoldigd) les te laten geven na 65 jaar
- 413 (2013-2014)

Vraag om uitleg van de heer Boudewijn Bouckaert tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de gevolgen van de beslissing van de faculteitsraad van de faculteit rechten van de UGent op de toepassing van de decretale bepaling in Onderwijsdecreet XXII inzake de '+65-regel' voor professoren in universiteiten en hogescholen
- 416 (2013-2014)

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Minister, de zaak van het bijverdienen door mensen die gepensioneerd zijn, heeft mij altijd na aan het hart gelegen. Al sinds 1999, toen ik deze ideeën voor de eerste maal heb geopperd in het federaal parlement. Ik kon namelijk niet begrijpen waarom wij daarop, als een van de enige landen in Europa, een verbodsclausule hadden. Mensen die wilden werken, hadden een voorafgaande toestemming van de pensioendienst nodig. Dat laatste is intussen wel afgeschaft. Ik merkte in de realiteit dat dit leidde tot drama's bij mensen die boven de toegelaten limieten zaten, door omstandigheden buiten hun wil. Omwille van een paar honderd euro verloren ze dan hun pensioen voor een heel jaar.

Ondertussen zijn we op de goede weg en zijn er al een aantal versoepelingen gebeurd, zowel voor de werknemers en zelfstandigen in het algemeen als voor het zelfstandig academisch personeel. Wij hebben in Onderwijsdecreet (OD) XXII beslist dat de tewerkstelling na 65 jaar in het hoger onderwijs mogelijk wordt. Niet alleen voor ZAP'ers (zelfstandig academisch personeel) maar ook – heb ik gezien in de notulen van de vergadering – voor anderen. Ik beperk mij hier tot het zelfstandig academisch personeel.

Er zijn twee mogelijkheden. Ofwel wordt de persoon gewoon niet op pensioen gesteld, en krijgt hij jaar na jaar een verlenging van zijn benoeming of aanstelling. Ofwel gaat men op

pensioen, en kan men, met inachtneming van de cumulatieregels voor het bijverdienen na het pensioen, de activiteiten na 65 jaar voortzetten terwijl men gepensioneerd is. Daarvoor werd een nieuw artikel 104bis ingevoerd in het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap. Dat artikel beschrijft deze twee gevallen. Het tweede geval, paragraaf 2, luidt als volgt: "Het universiteitsbestuur kan beslissen dat een lid van het zelfstandig academisch personeel dat met pensioen is een deel van de activiteiten van onderwijs, onderzoek of dienstverlening mag voortzetten. Het universiteitsbestuur kan hiervoor een vergoeding ten laste van de werkingsuitkeringen geven. De beslissing geldt voor maximum een jaar en kan telkens met maximum een jaar verlengd worden." Dit is geen recht, maar kan alleen als zowel het instellingsbestuur als het personeelslid daarmee instemmen. Zo gaf u, minister, het tijdens de bespreking in het Vlaams Parlement aan.

Bepaalde faculteiten en/of instellingsbesturen halen de wetgeving onderuit door een principiële beslissing met algemene strekking te nemen, waarbij men weigert professoren na 65 jaar nog bezoldigd te laten doorwerken. Nochtans hebben wij dit expliciet in het decreet ingeschreven. Naar mijn mening stellen die instellingen zich op die manier in de plaats van en boven de wetgever. Om professoren onbezoldigd na hun pensionering te laten lesgeven of onderzoek te laten doen, moesten wij helemaal niet in een artikel voorzien in OD XXII. Na het pensioen onbezoldigd nog wat helpen in de universiteit heeft altijd al gekund. Wij hebben die twee gevallen in het decreet ingeschreven: men werkt maar gaat niet op pensioen, of men werkt na de pensionering en wordt daarvoor bezoldigd. Als het was om vrijwilliger te zijn, hadden we ons de legislatieve moeite kunnen besparen, maar blijkbaar zeggen de instellingen dat ze daar niet van moeten weten.

In een aantal instellingen zijn al reglementen uitgewerkt die wat restrictiever zijn dan OD XXII, maar die nog restrictiever worden gemaakt op het niveau van de faculteiten. Op een bepaalde faculteit heeft men zelfs principieel gesteld dat bezoldigd bijverdienen door professoren op pensioen ten strengste verboden is. Dat zijn faculteiten waar men in het kader van bepaalde anderstalige opleidingen buitenlandse gepensioneerde professoren heeft aangetrokken om bezoldigd les te geven. Begrijpe wie kan.

De heer Bouckaert zal dit met meer juridische informatie en details verder bespreken, maar dit is naar mijn gevoel een probleem. Wij nemen als wetgevers een optie. Daarover moet inderdaad worden beslist aan die universiteiten. Er moet een akkoord zijn tussen de beide partijen, maar principieel zeggen we dat bezoldiging kan. Dan zet je eigenlijk het decreet buiten werking.

Minister, hebt u weet van dergelijke beslissingen? Welke stappen zult u ondernemen om de naleving van de decretale bepalingen ter zake op te leggen? Werden de regeringscommissarissen hierop aangesproken of hebben zij u hierover zelf ingelicht?

Deelt u de interpretatie dat het nieuwe artikel 104bis van het decreet op de universiteiten aan die universiteiten alleen de bevoegdheid geeft om, binnen het kader van een door het universiteitsbestuur opgesteld reglement, over individuele gevallen te oordelen, maar niet om principieel te weigeren aan professoren boven de 65 jaar om nog verder bezoldigde activiteiten uit te oefenen?

Ik heb ook de notulen van de desbetreffende vergaderingen ingekeken en ik moet zeggen: dat is de afgunstmaatschappij ten top. Als je sommige van die motivaties leest, begrijp je echt niet waarom de communistische Sovjetunie ten onder is gegaan. Volgens mij is die springlevend, en wel in een straal van honderd kilometer rond Brussel. Het is gewoon niet te geloven.

De voorzitter: De heer Bouckaert heeft het woord.

De heer Boudewijn Bouckaert: Mevrouw Moerman heeft de bepalingen in het decreet al toegelicht. Die zijn goedgekeurd in 2012. Ik had daar voordien een aantal vragen over

gesteld, en was heel tevreden dat de minister de belofte heeft gehouden om dat effectief door te voeren in OD XXII.

Tot de jaren 80 mochten professoren les geven tot 70 jaar. In de jaren 80 heeft men de pensioengerechtigde leeftijd naar 65 jaar gebracht. Dat was toen om de jeugdwerkloosheid terug te dringen. Sindsdien is alles geëvolueerd. De mensen zijn gezonder, maar er is ook een maatschappelijke consensus dat werken na 65 jaar mogelijk moet worden gemaakt en dat we in de toekomst misschien allemaal langer moeten werken.

Ik heb de cijfers opgevraagd van het aantal collega's dat hiervan gebruik heeft gemaakt, en dat zijn er niet zo veel. Katholieke Universiteit Leuven: 4. Universiteit Antwerpen: 5. Universiteit Gent: 2. Een uitschieter is Universiteit Hasselt, met 14. Vrije Universiteit Brussel: 4. In totaal zijn dat 39 aanvragen. Die zijn dan nog niet goedgekeurd. In de hogescholen kom ik tot het totaalcijfer van 5. Veel aanvragen zijn er dus niet, maar ik vermoed dat er een ontmoedigingseffect uitgaat van de reglementen die daaromtrent zijn goedgekeurd.

De raad van bestuur van de Universiteit Gent heeft op 5 juli een reglement goedgekeurd aangaande de voortzetting van activiteiten na het bereiken van de ambtshalve pensioenleeftijd voor leden van het ZAP en het administratief en technisch personeel (ATP) aan de Universiteit Gent. De prestaties van gepensioneerde ZAP-leden kunnen bezoldigd of onbezoldigd zijn. In de regel zijn de activiteiten onbezoldigd. In uitzonderlijke gevallen kan een bezoldiging worden toegekend.

In geval van onbezoldigde activiteiten moet de faculteitsraad een gemotiveerde beslissing nemen waaruit blijkt dat de aanvraag met een noodzaak overeenstemt of een meerwaarde oplevert. ZAP-leden die hun activiteiten onbezoldigd voortzetten, kunnen enkel worden aangesteld als medelesgever; promotor en/of commissaris zijn van masterproeven en doctoraten, zonder daarbij te kunnen fungeren als administratief verantwoordelijk promotor; vakgroepraden en commissievergaderingen bijwonen met raadgevende stem; geen budgethouder zijn. Ik verkeer in die situatie.

Ingeval van bezoldigde activiteiten moet de faculteitsraad een gemotiveerde beslissing nemen waaruit blijkt dat de bezoldigde voortzetting van activiteiten past in het personeelsbeleidsplan van de faculteit. Dat is een belangrijk punt. Op grond van het advies van de faculteitsraad formuleert een universiteitsbrede commissie van drie leden een advies ten behoeve van de raad van bestuur. Die commissie gaat na of er sprake is van excellentie in hoofde van het gepensioneerde ZAP-lid. In geen geval zal de continuïteit een criterium voor motivering kunnen zijn.

Bij goedkeuring door de raad van bestuur geldt de beslissing voor maximum één academiejaar, zoals in het decreet bepaald is. Zij kan telkens met één academiejaar worden verlengd. ZAP-leden die hun activiteiten bezoldigd voortzetten, kunnen: worden aangesteld als verantwoordelijk lesgever of medelesgever; administratief verantwoordelijk promotor en/of commissaris zijn van masterproeven en doctoraten; budgethouder zijn; geen beleidsfuncties uitoefenen.

Bij verdere uitvoering van dit reglement aan de universiteit heeft de faculteitsraad van de faculteit rechten op 28 augustus beslist "om geen gebruik te maken van de mogelijkheid tot bezoldiging bij het verderzetten van activiteiten door het ZAP en het ATP na het bereiken van de ambtshalve pensioenleeftijd". Er wordt dus letterlijk gezegd dat een mogelijkheid die decretaal voorhanden is, niet mag worden gebruikt. De aanleiding daarvoor is dat men "verkiest te investeren in de toekomst, met name in jonge onderzoekers. Het bezoldigd voortzetten van activiteiten na het bereiken van de ambtshalve pensioenleeftijd zou […] een slecht signaal vormen naar opkomend talent. Op bezoldigde basis verder werken vereist immers dat de faculteit daartoe P-punten ter beschikking stelt. […] De decaan oordeelt dat deze P-punten, hoe beperkt ook, beter kunnen worden aangewend om bijvoorbeeld bij te

dragen tot het open verklaren van ‘facultaire’ mandaten van doctor-assistent.” Ik heb een kopie van die notulen.

Ik heb deze vraag eerst schriftelijk gesteld, maar men heeft mij geantwoord dat er niet op juridische vragen wordt geantwoord. Ik vind dit echter geen puur juridische vraag, maar ook een beleidsvraag. De vraag die rijst, is of deze beslissing en bijbehorende motivering wel verenigbaar zijn met de bepalingen uit het decreet en met het reglement aangaande de voortzetting van activiteiten na het bereiken van de ambtshalve pensioenleeftijd voor leden van het ZAP en ATP aan de Universiteit Gent, en vooral met het beleid dat daarachter schuilt.

Meer concreet is er de vraag of een bepaalde algemene beleidskeuze vanwege de faculteit, namelijk de vrijgekomen personeelsmiddelen als gevolg van de pensionering van ZAP-leden reserveren voor jonge doctoraatsstudenten, wel mag leiden tot een automatische buitenwerkingstelling van de betreffende decretale bepaling en van het reglement van de universiteit dat hierop gebaseerd is, waarbij elk gepensioneerd ZAP-lid het recht heeft een aanvraag in te dienen om bezoldigd zijn activiteiten te mogen voortzetten, en waarbij deze aanvraag individueel behandeld wordt. Een correcte toepassing van het decreet zou inhouden dat het universiteitsbestuur de professoren meldt dat iedereen een individuele aanvraag mag indienen en dat de faculteit of de universiteit nadien beslist of die aanvraag al dan niet wordt ingewilligd. De vraag is of een universiteit a priori in een goedgekeurd personeelsbeleidsplan kan stellen dat de aanstelling van bezoldigde gepensioneerde ZAP-leden op voorhand wordt uitgesloten.

Daarnaast kunnen we juridisch en vooral beleidsmatig vraagtekens plaatsen bij de automatische koppeling in het reglement tussen het bezoldigd of onbezoldigd zijn en de mogelijkheid om verantwoordelijk lesgever, administratief verantwoordelijk promotor of budgethouder te zijn.

De situatie is enigszins paradoxaal. Een professor kan verklaren dat hij niet langer bezoldigd wenst te worden. Het resultaat van zijn beslissing is dat hij van enkele nuttige taken wordt uitgesloten. Uit eerdere discussies over de toewijzing van de middelen aan de universiteiten is immers gebleken dat door de stijging van het aantal doctoraten een probleem met de begeleiding van die doctorandi ontstaat. Gepensioneerde professoren zouden op dat vlak een goede additionele rol kunnen vervullen. Indien ze verklaren dat ze niet betaald wensen te worden, worden ze hiervan echter uitgesloten. Ik vind dat heel raar.

Minister, lopen we ten gevolge van deze beslissing niet het gevaar dat de decretale regel die het Vlaams Parlement heeft goedgekeurd op dat vlak volledig wordt uitgehold? Ik beweer niet dat de aanvragen van alle gepensioneerde professoren moeten worden goedgekeurd. Ik vind dat een afweging moet worden gemaakt. De vraag is dan of de voortzetting van de activiteiten een duidelijke meerwaarde voor de universiteit biedt. Indien dat het geval is, moet dat ook kunnen. Op voorhand beslissen dat het enkel om instromers kan gaan en dat ouderen worden uitgesloten, is volgens mij een brug te ver.

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: Voorzitter, ik ken de hier aangehaalde situatie uiteraard. Ik weet niet hoe de andere universiteiten deze regel uitvoeren. Ik zal naar aanleiding van deze vragen alle reglementeringen ter zake opvragen.

Het lijkt me belangrijk een onderscheid te maken tussen de rol van de overheid en de rol van het universiteitsbestuur. Hier wordt vaak voor de autonomie en het volwassen gedrag van de instellingen gepleit. We hebben een regelgevend kader uitgewerkt. De instellingen moeten zich hieraan houden.

Voor de wijziging van de regelgeving in Onderwijsdecreet XXII was het niet mogelijk na de leeftijd van 65 jaar, al dan niet door middel van een uitstel van de ambtshalve pensionering, nog bezoldigde activiteiten aan de universiteit uit te voeren. Met de nieuwe regelgeving is die

mogelijkheid gecreëerd. Nu is de vraag hoe ver dit gaat en hoe ver de autonomie van de instellingen reikt. Dat is het debat dat we nu moeten voeren.

Dat de regelgeving de instellingen een bepaalde mogelijkheid biedt, betekent niet dat de instellingen verplicht zijn hier gebruik van te maken. Dit blijkt ook uit de memorie van toelichting bij Onderwijsdecreet XXII. Het behoort tot de autonomie van de instellingen te beslissen of en in welke mate gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid af te wijken van de ambtshalve pensionering op de leeftijd van 65 jaar en de bezoldigde prestaties na de pensionering voort te zetten.

Ik ga ervan uit dat de universiteiten hierbij afwegingen maken. Het gaat dan onder meer om het behoud van de expertise van ervaren professoren en het aantrekken en behouden van jonge onderzoekers. Dat is een legitieme afweging. Er kunnen nog andere afwegingen worden gemaakt.

De regelgeving bestaat nog steeds en is volledig van toepassing. Vanuit mijn oogpunt is er dan ook geen sprake van een uitholling. Ik begrijp dat de formulering van een algemene regeling die de mogelijkheid uitsluit een vraag te stellen tot wenkbrauwengefrons kan leiden. Dit is echter niet in strijd met de regelgeving op zich. Die mogelijkheid maakt hier deel van uit.

Ik vind het niet mijn taak oordelen te vellen over de mate waarin die mogelijkheid aan welbepaalde universiteiten wordt toegepast. Mijn opmerking over het mogelijk gefrons van wenkbrauwen geeft allicht al enig idee van mijn persoonlijke mening over deze zaak.

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Minister, u hebt mijn woorden net bevestigd. We hebben deze regelgeving ingevoerd om het ZAP de mogelijkheid te bieden na het pensioen bezoldigd te blijven werken. Om te beslissen wat de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Gent heeft beslist, moesten we geen decreet maken. Dat kon perfect. Het levende bewijs zit hier trouwens. Als alles met de verzekeringen en dergelijke in orde is, kan iemand die op pensioen is op eender welk moment onbezoldigd een taak uitoefenen. Op dat vlak moeten wij als decreetgever niet optreden. Met deze bepaling in OD XII hebben wij, met andere woorden, er expliciet voor geopteerd iets mogelijk te maken. Daar was blijkbaar voldoende vraag naar.

Of hiervoor een voor de hele universiteit geldend regelgevend kader nodig is, moet de universiteit zelf beslissen. Als de universiteit graag regeltjes opstelt, wat blijkbaar het geval is, moet de universiteit dat vooral doen. Dat regelgevend kader van de universiteit is op zich al restrictief. Want om verder bezoldigd te mogen lesgeven, is er tot mijn grote verbijstering een excellentiecriterium. Ik veronderstel dat, als een ZAP-lid tot zijn of haar 65 jaar aan een universiteit lesgeeft en de universiteit heeft die persoon daar zo lang laten zitten en gewoon hoogleraar gemaakt, die persoon beantwoordt aan een excellentiecriterium, want anders kan die daar toch niet zitten. Blijkbaar heb ik mij vergist. Je kunt alleen als 65-plusser bezoldigd lesgeven als je excellent bent, anders niet. Gezien de lage aantallen moeten er weinig zijn die nog excellent zijn op hun 65ste. Tot een andere conclusie kan men niet komen. *(Gelach)*

U begrijpt dat ik sarcastisch ben. Op de schaal van ironie en sarcasme naar cynisme, bevind ik mij duidelijk ter hoogte van het sarcasme. Het reglement is idioot. U begrijpt dat ik niet de excellentie van de mensen in vraag stel.

Het algemeen reglement van die bepaalde universiteit is al zeer restrictief. Dan komt er een faculteit die zegt – ik gebruik een Gentse afkorting –: “K.o.k”. Een voormalig minister schreef dat vroeger in de kantlijn naast de zaken waar hij niet van moest weten. Die persoon is al lang overleden. De afkorting staat voor: “Kust […].” Dat is wat de faculteit rechten van de Universiteit Gent eigenlijk tegen dit parlement zegt: “Wij hebben daar geen bal mee te maken, wij doen dat niet. Je mag hier komen klussen, maar je moet dat onbezoldigd doen. Wetgever, of u daar nu een onderwijsdecreet over schrijft of niet, dat trekken wij ons niet aan.

En, universiteitsbestuur, u stelt daarover een restrictief reglement op, maar dat trekken wij ons ook niet aan."

Minister, u trekt uw wenkbrauwen op. Ik doe iets meer dan dat, ik denk dat er juridisch een en ander mis mee is. Maar goed, minister, ik neem nota van uw antwoord.

De voorzitter: De heer Bouckaert heeft het woord.

De heer Boudewijn Bouckaert: Minister, het leidt bij u tot wenkbrauwengefrons, maar dat vind ik toch wat te zwak. U maakt zich sterk decreten te maken. Als die op het veld niet worden toegepast, zou u zich daar toch zorgen over moeten maken. Stelt u zich voor dat dat wordt veralgemeend en dat dat ook het geval wordt voor andere decreten. Dan wordt het regeringsbeleid en het parlement een compleet impotent gedoe.

U zegt dat de instellingen een mogelijkheid hebben gekregen, maar dat het hun vrijstaat om gebruik te maken van die mogelijkheid. U brengt dus het argument van de autonomie van de instellingen naar voren.

In deze kwestie zijn er geen twee partijen, de partij van de Vlaamse overheid en die van de instellingen, maar wel degelijk drie. De derde partij zijn de hoogleraren die op pensioen gaan en vanuit het decreet een recht hebben gekregen, niet om voort te werken, maar om een aanvraag in te dienen en die aanvraag op een fatsoenlijke manier behandeld te zien.

De instellingen hebben heel veel autonomie in het behandelen van die aanvragen, maar ze hebben niet de autonomie om te zeggen dat ze zulke aanvragen überhaupt niet zullen behandelen omdat ze a priori de poort sluiten. Dat staat zo letterlijk in de besluiten van de faculteitsraad: "We doen op voorhand de deur dicht. Het heeft geen zin om een aanvraag in te dienen." Daarmee worden de rechten van de derde partij – niet het recht op verdere bezoldiging en benoeming, maar het recht om hun aanvraag behandeld te zien – volkomen miskend. In die zin, minister, lachen de instellingen u uit. Ze nemen een maatregel en doen de deur dicht. Ik vind dat dat niet kan. U moet een krachtiger signaal geven.

Mevrouw Moerman heeft perfect aangetoond hoe absurd de regeling van excellentie die men stelt, is. Zo erkent men namelijk dat men veel niet-excellente personen heeft aangesteld. Een universiteit heeft de pretentie het beste in de wereld, in het universum te produceren, dus moeten professoren excellent zijn. Bovendien – dat is de hele paradox – wordt het criterium van excellentie ingevoerd door de raad van bestuur van de universiteit. Dat wordt dan in de faculteitsraad beschouwd als een argument om het niet toe te passen. Wat zeggen ze namelijk? "Wij zijn niet in staat om het onderscheid te maken tussen excellente en niet-excellente professoren. Daarom doen we de deur dicht." Men voert dus een criterium in en dat criterium wordt dan het argument om de deur volledig dicht te doen en de mogelijkheid niet toe te passen.

Het zou gepast zijn dat elke faculteit een personeelsbeleid ontwikkelt, daarbij voorziet in de mogelijkheid om de afweging te maken over het zo goed mogelijk inzetten van de P-punten en eventueel criteria aanduidt wanneer het bijvoorbeeld beter is de P-punten aan te wenden voor de voortzetting van een gepensioneerde prof of wanneer het beter is die te besteden aan instromers, jonge onderzoekers enzovoort. Het zou dus beter zijn indien de faculteit een beleid uitwerkt over de manier waarop die afweging moet worden gemaakt. Dat is echter niet het geval. De afweging wordt niet gemaakt. De deur wordt gesloten.

Minister, in die zin verwacht ik van u een ietwat krachtiger signaal, zodat de maatregel die u hier hebt bepleit en die we hier hebben goedgekeurd, ernstiger zou worden genomen op het veld.

Minister Pascal Smet: Men moet natuurlijk weten wat men wilt. Als minister kan en moet ik decreten uitvoeren. Hier is geoordeeld dat instellingen inzake personeels- en aanwervingsbeleid een maximale autonomie moeten hebben. Dat is ook een algemeen uitgangspunt over onderwijsinstellingen. De decreetgever heeft het mogelijk gemaakt dat

mensen na 65 jaar kunnen blijven werken. In de huidige stand van het decreet is er niet voorzien in een recht om een individuele aanvraag in te dienen. Wij hebben het mogelijk gemaakt dat mensen na 65 jaar bezoldigd verder kunnen werken. We hebben toen gezegd dat het aan de instellingen is om een beleid daarover uit te werken. Dat is volledig in overeenstemming met de geest en de filosofie dat het tot de autonomie en tot de academische vrijheid behoort om dat te doen.

Vandaag wordt hier vanuit liberale hoek gevraagd om die vrijheid gedeeltelijk in te perken door te zeggen dat wij een individuele aanvraag moeten behandelen. Daar kan iets voor gezegd worden. Ik ben er niet per definitie tegen dat u zegt dat iedereen het recht moet krijgen om die aanvraag te kunnen indienen en dat die individueel moet worden beoordeeld. Om aan die wens tegemoet te komen, zou men dat in de regelgeving moeten inschrijven. De enige oplossing om op te treden tegen die instellingen is een wijziging van het decreet. Men moet daar dan inschrijven dat iedereen het recht heeft om een individuele aanvraag in te dienen. Die moet worden behandeld, maar kan ook worden geweigerd. Dat is het uitgangspunt.

Vraag is of dat in de feiten iets zal veranderen. Wanneer een faculteit, universiteit of departement beslist dat niet te willen, dan zullen ze dat ook in elke individuele beslissing aantonen. Het wordt wat lastiger, maar ze kunnen dat wel. Ik ga er immers van uit dat u ook niet zo ver wilt gaan om in het decreet in te schrijven aan de hand van welke criteria ze moeten motiveren. U bent ervaren genoeg om te weten dat het in de praktijk, als het recht op individuele behandeling wordt ingeschreven, waarbij u tegelijk de absolute mogelijkheid geeft om dat al of niet te doen, niet veel verschil zal maken met de algemene regel die ze nu gemaakt hebben. Het zal meer administratieve behandeling vergen, maar in de feiten zal het geen verschil maken. Ik wil die afweging ter beoordeling aan het parlement meedelen. Maar in de huidige stand van het decreet hebben zij die mogelijkheid.

Ik heb ook niet het gevoel dat ze me uitlachen of dat ze de regering of het parlement uitlachen. Het is een beleidskeuze die ze maken. Daartoe zijn zij gerechtigd. Wij kunnen het daar eens of oneens mee zijn. In elk geval gaat het wel in tegen hun filosofie, vandaar de gefronste wenkbrauwen, maar zij hebben wel de mogelijkheid. En ik herhaal mijn opmerking van zonet. Zelfs als men een individuele behandeling zou verplichten, dan nog kan men tot hetzelfde resultaat komen door elke individuele aanvraag te weigeren.

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Minister, ik ben het niet eens met het gemak waarmee u zich ervan afmaakt en met het demagogisch gemak waarmee u het woord ‘liberaal’ te pas en te onpas gebruikt als u het ergens niet mee eens bent. Natuurlijk hebben ook onderwijsinstellingen autonomie, maar die is niet absoluut. In het BOF-besluit bijvoorbeeld gebeurt de financiering gedeeltelijk in functie van de doorgroei van vrouwelijke ZAP-leden in het kader. Die autonomie is dus niet absoluut. Zeggen dat het verwonderlijk is dat liberaal geïnspireerde mensen de wenkbrauwen fronsen wanneer een instelling zich verschuilt achter haar autonomie om een wetgevende bepaling buiten spel te zetten, dat vind ik vrij goedkoop.

Natuurlijk moeten we geen criteria inschrijven in een decreet. Daar dient een decreet niet voor. Er bestaat zoiets als de hiërarchie van de normen, een wetgevingshygiëne. Daar dient dat decreet niet voor. Maar onder het decreet zijn er zaken als uitvoeringsbesluiten, en die kunnen daar wel voor gebruikt worden. Of misschien moeten we Onderwijsdecreet met Romeins cijfer nummer zoveel, een keertje herzien. Als dit het gevolg is van die bepaling, dan moeten we misschien het recht op individuele behandeling inschrijven. Een motivering moet men er zelfs niet in schrijven want dat is een algemeen principe. Men moet niet inschrijven wat niet vereist is. Het gaat hier niet over enorme sommen: het maximum volgens het reglement van de universiteit is het aanstellingspercentage van 10 procent. We spreken dus over peanuts.

En dan komen we bij de situatie waarbij mensen als Paul De Grauwe vertrekken naar de London School of Economics omdat er nog geen OD XXII bestond. En zelfs als er een was geweest, was hij wellicht toch vertrokken, want als er 10 procent was, dan was hij niet gebleven. Ik begrijp dat de faculteit rechten zegt dat ze daar niet over kan oordelen, want al wie ook maar een klein beetje excellentie in zijn kleine teen heeft, is al lang naar het buitenland vertrokken met een dergelijke ingesteldheid.

U had een uitvoeringsbesluit kunnen uitvaardigen. Wij hadden het decreet kunnen aanpassen. En u had aan uw regeringscommissaris kunnen vragen om eens na te gaan of dat allemaal wel gaat, ook in het universiteitsbestuur. Men lacht immers niet enkel met ons, mar ook met het eigen universiteitsbestuur dat zich de moeite heeft getroost om een reglement te schrijven. Ik weid daar niet over uit, want dat is een interne aangelegenheid.

Ik had noch in 1999, noch vandaag belang bij deze zaak. Ik vind alleen dat het principieel zou moeten kunnen. Ik ben geen pleitbezorger van oude professoren-schoonmoeders die hun departement blijven beheren. Ik heb de Methusalemregeling nog uitgewerkt, met daarin de sunset clause: wanneer de professor met pensioen gaat, valt de financiering weg en wordt een competitie georganiseerd. Ik pleit dus niet voor het behoud van gepensioneerde professoren in gezagsfuncties. Maar ik denk wel dat zij voor een enorme meerwaarde kunnen zorgen voor onderwijs, onderzoek en dienstverlening.

Ik vind het vreemd dat zij onbezoldigd wel kunnen voortwerken en dus excellent worden geacht, maar dat van de bezoldigden de kwaliteit moet worden onderzocht. En als klap op de vuurpijl: dezelfde professoren, wier taak het is om peer reviews te verrichten, doctoraten te verlenen, aanstellingen goed te keuren en excellent wetenschappelijk onderzoek te verrichten, zeggen dat zij niet in staat zijn om een excellente professor-collega van een niet-excellente te onderscheiden. Om op zijn Hollands te eindigen: nou breekt mijn klomp!

De heer Boudewijn Bouckaert: Voorzitter, minister, collega's, ik wil toch nog even reageren, in de lijn van wat mevrouw Moerman zei. Het woord ‘liberaal’ is een van de meest verkrachte woorden van de afgelopen decennia. Ik kan alleen maar een pleidooi houden zoals mevrouw Moerman het deed: onze universiteiten zijn vrijwel volledig gefinancierd met overheidsmiddelen. Als het privé-instellingen zouden zijn, dan zou ik mij er nog mee kunnen verzoenen. Zij kunnen doen wat ze willen, en zullen dan eventueel door de markt worden afgestraft.

Bij ons zijn de universiteiten vrijwel volledig met overheidsmiddelen gefinancierd. Ik vind het dan ook maar normaal dat er toch wat sturing wordt gegeven. Wij doen dat ook: denk maar aan het genderevenwicht, wat de autonomie van de universiteiten overstijgt. Wij hebben dat recht, want wij financieren de universiteiten. In deze context het woord ‘liberaal’ in de mond nemen, is dus ongepast.

Wij discussiëren hier heel veel over discriminatie. Wij zijn van mening dat de uitsluiting van mensen op een niet-functionele basis in strijd is met de mensenrechten. Ik wil erop wijzen dat in de VS de Supreme Court een reglement van een staat over een verplichte oppensioenstelling van professoren heeft vernietigd wegens ‘ageism’: discrimineren op basis van leeftijd.

Dat zijn wij hier eigenlijk ook aan het doen. Wij vragen ons niet af of iemand van 65 nog bekwaam is om te functioneren. Neen, wij zeggen: hij of zij is 65, dus moet die persoon vertrekken. Eigenlijk kan dit aan het Grondwettelijk Hof worden voorgelegd, en ik overweeg ook om dat te doen. Nogmaals: ik pleit er niet voor om iedereen langer te laten lesgeven of onderzoek te verrichten, maar wel om de zaak functioneel te bekijken.

Wij moeten dus onderzoeken of er geen uitvoeringsbesluit aan het decreet kan worden gekoppeld. Er stelt zich een probleem van een cultuuromslag. De hele samenleving begint het erover eens te geraken dat wij 50- en 60-plussers veel meer in het maatschappelijke en economische leven moeten betrekken. Dat proces zou worden bevorderd door te stellen dat

elke aanvraag om langer te werken moet worden behandeld. U moet de universiteiten wijzen op hun plicht om dat ernstig te nemen. Zij kunnen dan nog negatief reageren, maar zo maakt u het hen een beetje lastiger, want u wijst hen dan op het belang van de maatregel. Op die manier kan de publieke doelstelling – waar het mogelijk is, stimuleren dat mensen langer aan het werk blijven – worden nagestreefd, mét respect van de autonomie van de universiteiten.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

– *De heer Boudewijn Bouckaert, voorzitter, treedt als voorzitter op.*

■

Vraag om uitleg van mevrouw Ann Brusseel tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over buitenschoolse kinderopvang - 430 (2013-2014)

De voorzitter: Mevrouw Brusseel heeft het woord.

Mevrouw Ann Brusseel: Voorzitter, minister, collega's, uit een recente enquête over buitenschoolse opvang en vrijetijdsactiviteiten na schooltijd blijkt dat 2 op 3 schoolkinderen tussen 2,5 en 12 jaar regelmatig naar de opvang gaan of deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten. 43 procent van alle schoolkinderen doet dat ook in bijna elke schoolvakantie.

Dat blijkt uit een onderzoeksrapport van Kind en Gezin. Het gaat om een significante stijging met 37 procent op acht jaar tijd. Daarom wil de Vlaamse Regering, samen met Kind en Gezin een staten-generaal over de buitenschoolse opvang samenroepen. Deze staten-generaal zal plaatsvinden in mei 2014, en moet een hedendaags antwoord bieden op de noden van de gezinnen.

De welzijnssector, die traditioneel voor opvang instaat, en dus deels ook voor de buitenschoolse opvang, wil daartoe de handen in elkaar slaan met het onderwijs, het jeugdwerk, de cultuursector, de vrijetijds- en sportsector en de lokale besturen. Ouders en kinderen moeten er duidelijker aan kunnen participeren dan nu het geval is, aldus de Vlaamse Regering. Er wordt dus aangestuurd op een gedeeld gebruik van infrastructuur, wat me overigens ook een goede zaak lijkt.

Daarnaast zijn de capaciteit, de betaalbaarheid, de kwaliteit en de toegankelijkheid van het aanbod wel belangrijke aandachtspunten. Een en ander blijkt uit de studie van de Universiteit Hasselt in opdracht van Kind en Gezin over het gebruik van opvang en vrijetijdsactiviteiten door schoolkinderen. Ik som niet alle bevindingen op, maar wel een aantal. In 2000, dus een kleine veertien jaar geleden, had ruim 50 procent van de kleuters nog geen behoefte aan buitenschoolse opvang, dus opvang voor of na de schooltijd of op woensdagnamiddag. Vandaag maakt 71 procent van hen er regelmatig gebruik van. Dat lijkt me toch een immense stijging. In 2000 maakten zeven op de tien kinderen uit de basisschool geen gebruik van opvang. Nu gaat 63 procent van de kinderen regelmatig naar de opvang. Het gaat in alle leeftijdsgroepen om een meerderheid van de kinderen. Dat is dus een gigantische omslag. Dat cijfer ligt iets lager bij oudere kinderen. Dat lijkt me logisch: vaker dan kleutertjes kunnen zij al eens alleen thuisblijven, of kunnen ze thuis worden opgevangen door een oudere broer of zus.

De reden blijft echter uiteraard ongewijzigd, of het nu gaat over kleuters of over andere lagereschoolkinderen. De ouders verwijzen naar hun werkuren, die niet aansluiten bij de schooluren van de kinderen. Die schooluren variëren nogal, maar voor de lagere school valt het einde van de schooldag toch wel vaak tussen 15 en 16 uur. Voor heel wat ouders is dat onhaalbaar. Zelfs met opvang na de schooltijd is het voor veel ouders nog hollen: een kwart van de ouders snakt naar een naschoolse opvang die iets langer openblijft dan nu. Met 40 procent is de vraag naar opvang op snipperdagen nog hoger. Een op de vijf ondervraagden zou ook meer mogelijkheden willen op woensdagnamiddag.

Bijna de helft van de kinderen doet buiten de schooluren aan sport, terwijl een kind op tien naar de dansles, de muziekles of de tekenles gaat. Een op de drie ouders zegt die activiteiten liever dicht bij de school georganiseerd te zien. Een kwart zou willen dat deze activiteiten beter aansluiten bij de schooluren.

Minister, we kunnen concluderen dat, als zulke specifieke vragen worden gesteld, ouders en kinderen met een vervoersprobleem zitten. Ook al zorgen negen op de tien ouders nog zelf voor heel wat van dat transport, toch moeten ze ook worden bijgestaan door grootouders, door buren. Kortom, daar komt heel wat organisatiewerk bij voor de ouders, heel wat zorgen om de 'dagtaak' van hun kinderen vlotjes te doen verlopen.

In vergelijking met 2000 neemt het aandeel van de grootouders in de opvang licht af. Dat is een ander belangrijk punt in deze materie, en dat zal in de toekomst niet zo snel veranderen. Niet alleen excellente professoren klussen bij of werken langer, maar ook veel andere jonge grootouders. Zij kunnen de taak van mama of papa niet overnemen als het gaat over het afhalen van de kindjes en het zorgen voor de eerste uren opvang. Ze blijven nog altijd de voorkeursopvang voor de woensdagnamiddag en bijvoorbeeld ook tijdens de paasvakantie, maar ze kunnen eigenlijk niet meer instaan voor de taak die voor veel jonge oma's een dagelijkse taak, een dagelijkse ondersteuning van het gezin was.

Uit die onderzoeksresultaten blijkt dus dat er nood is aan een nieuw totaalconcept, of op zijn minst aan bijkomende oplossingen, voor de opvang van schoolkinderen, zodat ze ook in de toekomst hun vrije tijd zo goed en aangenaam mogelijk kunnen blijven invullen.

Minister, is er al een specifieke datum en agenda vooropgesteld voor de staten-generaal? Zullen naast de betrokken ministers, namelijk uzelf en de ministers Vandeurzen en Muyters, ook Brusselse collega's worden uitgenodigd? Aangezien het gaat over flankerend onderwijsbeleid meen ik dat de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) daarin ook een rol te spelen heeft, voor de vele Nederlandstalige instellingen in Brussel.

We hebben al een aantal brede scholen. Die brede scholen spelen in op deze problematiek. In welke mate neemt u de brede school als oplossing voor deze problematiek? Wat wordt uw insteek, vanuit het Departement Onderwijs en Vorming, op deze staten-generaal? Ik weet dat de verkiezingen dan al vrij dichtbij zijn, maar toch verwacht ik een heel duidelijke insteek vanwege het departement. Is er in eventuele bijkomende budgettaire mogelijkheden voorzien voor extra opvangmogelijkheden? Zo ja, welke? Ook al gaat deze vraag veel ruimer dan de naschoolse opvang, het komt me toch frequent ter ore dat er te weinig plaatsen zijn in de naschoolse opvang en dat veel gemeenten moeilijkheden hebben om genoeg mensen te vinden en in capaciteit te voorzien.

Dan heb ik nog een andere, veeleer inhoudelijke vraag: denkt u eventueel aan de verlenging van de schooldagen? Laten we immers wel wezen: als een school om 15 uur stopt, dan kunnen toch maar weinig mensen zeggen dat ze dan ook aan het einde van hun dagtaak zijn gekomen, zodat ze hun kinderen kunnen afhalen.

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: Voorzitter, eigenlijk moeten de vragen in hoofdinstantie aan mijn collega Vandeurzen worden gesteld omdat de staten-generaal georganiseerd wordt door Kind en Gezin. De hoofdverantwoordelijke minister is mijn collega Vandeurzen. Die is trouwens ook bevoegd voor de buitenschoolse kinderopvang en niet ik, voor alle duidelijkheid.

De staten-generaal heeft als doel aanbevelingen en beleidsopties te formuleren met betrekking tot de opvang van schoolkinderen buiten de schooltijd en tijdens schoolvakanties. Er zijn uiteraard heel wat actoren betrokken, waaronder ook het departement Onderwijs en Vorming. Drie inhoudelijke werkgroepen zullen zich verdiepen in thema's die relevant zijn voor de opvang van schoolkinderen: de afbakening, dan de kwaliteit en ten slotte de organisatie, afstemming, betrokkenen en belanghebbenden. Dat eindigt allemaal met een

eindcolloquium op 24 april 2014, dus een maand voor de verkiezingen. Ik hoop dat u daar dan ook bent, mevrouw Brusseel.

Wie zijn daar allemaal bij betrokken? Dat zijn uiteraard de Vlaamse Regering en de betrokken ministers. Ik neem aan dat de Brusselse collega's ook uitgenodigd worden, net zoals de Antwerpse en Gentse schepenen en dat iedereen die daar iets over te zeggen heeft, daar kan zijn. De cel kinderopvang van de Vlaamse Gemeenschapscommissie is in ieder geval al uitgenodigd voor de voorbereidende werkgroep.

U vraagt of de brede school een oplossing kan bieden. Ja, maar niet noodzakelijkerwijze. Het is niet omdat in een schoolgebouw ook kinderopvang wordt georganiseerd, het dan per definitie een brede school is. Dat vergt wel een intensere samenwerking en een gemeenschappelijke visie. Ik ga ervan uit dat u het daarmee eens bent.

Onderwijs zal meedoen als inhoudelijk expert en beleidsbetrokkene.

Onderwijs heeft geen bijkomend budget om te voorzien in extra opvangmogelijkheden. Dat is in het verleden nooit gebeurd. Ik ben ook niet van plan om dat in de toekomst te doen. Dat is een bevoegdheid van Welzijn, tenzij die hele bevoegdheid van Welzijn overgaat naar Onderwijs. Maar dat is vandaag niet het geval en het zou ook niet wijs zijn om daar vanuit Onderwijs plotseling geld voor te beginnen uittrekken. Ik denk dat we andere opdrachten hebben.

De verlenging van de schooldagen is vandaag niet aan de orde. Laat ons zien of dat in de conclusies en beleidsaanbevelingen komt, maar vandaag is het niet aan de orde.

De voorzitter: Mevrouw Brusseel heeft het woord.

Mevrouw Ann Brusseel: Minister, dank u voor het antwoord. Het is inderdaad een bevoegdheid van Welzijn, zoals ik ook gezegd heb tijdens de inleiding van mijn vraag. Ik wilde het hier ter sprake brengen, in de eerste plaats omdat het een problematiek is die in de realiteit, zeker voor de betrokken ouders en kinderen, valt tussen school en welzijn. Voor veel mensen gaat het over de opvang die plaatsvindt op school en dat associeert men dan met het schoolse gebeuren.

Bovendien, zoals u ook zegt, kan de brede school in deze context een oplossing zijn. Ik zie dat inderdaad, net als u, ruimer dan gewoon in de school verblijven en daar activiteiten doen. Het gaat om een brede samenwerking met verschillende actoren. Daarom leg ik deze vraag ook aan u voor. Ik denk immers dat het nodig is om een gezamenlijke visie te ontwikkelen, zodat men niet los van het Departement Onderwijs en Vorming en niet los van de scholen op lokaal niveau oplossingen kan uitdokteren die effectief werken voor dit probleem.

Men kan wel zeggen vanuit bepaalde departementen dat het eerder de bevoegdheid is van een ander departement en dat men daar dus geen budget voor uittrekt, of men kan zeggen dat minister Vandeurzen de staten-generaal zal trekken en men dan wel zal zien wat daaruit komt. Dat is allemaal wel waar, maar ik breng dit hier ter sprake omdat dit een steeds prangender probleem is voor veel ouders. Veel werkende mensen rennen zich de benen vanonder het lijf. Ze willen graag kinderen, ze hebben een baan die ze zeker niet kwijt willen, en die is niet altijd dicht bij huis. Ze willen ook nog dat hun kinderen interessante zaken kunnen doen na de schooltijd, bijvoorbeeld naar de muziekacademie gaan of een sportactiviteit beoefenen.

Ik denk dat het geen overbodige luxe zou zijn om die zaken gewoon ook mogelijk te maken gezien het emancipatorisch karakter van veel van die activiteiten. Het gaat niet alleen over het welbevinden dat kinderen daarbij ondervinden, maar ook wat het doet in hun ontwikkeling. In die zin is het heel belangrijk dat wie deskundig is in onderwijs, zich ook buigt over die materie en die zaken aanpakt, en dat wij allen vanuit politieke hoek oog hebben voor de praktische beslommeringen van ouders, namelijk dat men het beste wil voor zijn kind maar echt niet elke dag om 16 uur aan de schoolpoort kan staan.

Vanuit politieke hoek stellen we vragen naar langer werken. Op die manier maken we het moeilijk voor gezinnen om het nodige te kunnen doen voor hun kinderen. Ik ondersteun de vraag naar langer werken, versta me niet verkeerd, maar dan zullen we in de samenleving een aantal zaken mogelijk moeten maken om de jonge ouders beter te ondersteunen.

Budgettair zegt u neen, maar ik hoop wel dat op grote schaal de nodige inspanningen zullen worden geleverd om infrastructuur van de onderwijsinstellingen maximaal open te stellen voor al wie dat nodig heeft in het kader van de vrijetijdsbesteding en de opvang van kinderen. De ene school gaat mee in het openstellen van infrastructuur en de andere school niet, om bepaalde redenen die legitiem kunnen zijn, maar we moeten daarvoor de nodige aandacht hebben. Dus, minister, op 24 april zal ik u daar niet meer over kunnen ondervragen. Dan zullen we het er niet meer over hebben, maar in de toekomst zal ik daar aandacht aan blijven besteden.

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Minister, nu bijna twintig jaar geleden schreef de Koning Boudewijnstichting een wedstrijd uit waar scholen en schoolbesturen aan konden meedoen. Ze konden een plan voorleggen om, mits geringe ingrepen, de school na de schooluren open te stellen voor ander gebruik. Als men een goed plan indiende, kreeg men een prijs in de vorm van een subsidie. Het gaat soms om kleine, veelal praktische ingrepen.

Het is nu twintig jaar later. Intussen heeft men beslist om de naschoolse opvang die in verschillende grote steden, waaronder Gent, historisch inderdaad onder het departement van Onderwijs viel, los te koppelen en onder te brengen bij Welzijn. Men heeft de optie genomen om de naschoolse opvang op een andere manier te organiseren, wat meer kost. Gezien het acute karakter van het probleem, moet men misschien eens nagaan of men niet opnieuw de scholen meer kan inschakelen. Ik denk dat velen de omvang van het probleem onderschatten. Mevrouw Brusseel heeft net de cijfers gegeven. Deze cijfers geven weer dat de informele opvang in het verleden in grote mate werd waargenomen door de leeftijdscategorie van 55-plussers en dat die nu, door de eisen die worden gesteld, naar nul zal worden herleid. Oma of opa staan niet meer aan de schoolpoort, omdat ze aan het werken zijn, waarschijnlijk binnenkort tot 67 jaar. Dat betekent dat de formele opvang moet worden uitgebouwd en dat de maatschappij haar verantwoordelijkheid moet nemen, via de minister van Welzijn, maar ook de minister van Onderwijs.

De heer Kris Van Dijck: Voorzitter, in onze gemeenteschool was er ooit een discussie over een kortere middagpauze en dus een vroeger einduur van de school. Ik vond dat men de ouders moest consulteren. En wat bleek? Ouders kozen voor een korte middagpauze en voor een school die om 3 uur stopte. Het gevolg is wel dat de gemeente meer en ruimere kinderopvang moet organiseren, wat vijftien jaar geleden niet zo was.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Jos De Meyer tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de Vlaamse reaffectatiecommissie
- 462 (2013-2014)

Vraag om uitleg van de heer Kris Van Dijck tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de Vlaamse reaffectatiecommissie
- 522 (2013-2014)

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer: Voorzitter, minister, het is niet de eerste keer dat ik over deze problematiek een vraag stel. Ik heb de voorbije jaren hier ook meerdere schriftelijke vragen over gesteld.

Het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) stelt in zijn jaarverslag van 2012 vast dat steeds minder benoemde personeelsleden moeten worden wedertewerkgesteld of gereaffecteerd door de Vlaamse reaffectatiecommissie. Bijna 99 procent van de benoemde personeelsleden die delen van een opdracht verliezen, kunnen een andere aanstelling krijgen binnen het eigen schoolbestuur of via de reaffectatiecommissie van de scholengemeenschap. Minder dan 50 personeelsleden, in omgerekend 33 voltijdsequivalenten, moesten een opdracht krijgen via de overkoepelende Vlaamse reaffectatiecommissie.

AgODi oppert de vraag of een kosten-batenanalyse niet aangewezen is voor de werking van de Vlaamse reaffectatiecommissie. De vergaderingen veroorzaken immers heel wat administratieve last en vergaderkosten. Omdat de Vlaamse reaffectatiecommissie bovendien een groot deel van het schooljaar doorwerkt, bestaat het risico dat personeelsleden een eind ver in het schooljaar nog getroffen worden door een toewijzing. Dat is een blijvende bron van onrust voor scholen en personeelsleden. Aanstellingen door de Vlaamse reaffectatiecommissie kunnen gebeuren in een plaats van tewerkstelling tot 60 kilometer afstand, ook als het gaat om een reaffectatie of wedertewerkstelling van slechts één uur of enkele uren. Ook dat levert verhoudingsgewijs te hoge onkosten voor verplaatsing op, en het kan in sommige gevallen een onevenredig zware belasting zijn voor gereaffecteerde personeelsleden. Als deze personeelsleden wedertewerkgesteld worden in de eigen scholengemeenschap, is het niet zo dat ze daar niets doen. Ze doen interims, ze krijgen administratieve taken, ze kunnen worden ingeschakeld voor bijlessen enzovoort.

Minister, is het niet beter om de ‘onplaatsbare’ personeelsleden in de eigen scholengemeenschap te laten inzetten voor extra taken dan de Vlaamse reaffectatiecommissie daarvoor in stand te houden? Het zou zelfs een besparing kunnen zijn. Is het mogelijk daar in deze legislatuur nog een beslissing over te nemen? Ik denk dan aan het Onderwijsdecreet XXIV. Ik ben graag bereid om er eventueel samen met mijn collega’s een amendement voor te schrijven. Wat is uw mening hierover, minister?

De voorzitter: De heer Van Dijck heeft het woord.

De heer Kris Van Dijck: Voorzitter, minister, collega’s, de heer De Meyer heeft de situatie duidelijk geschetst. Volgens de cijfers van de reaffectiecommissie, deden er 2010 nog 137 leerkrachten een beroep op, in 2011 waren het er 68. Recent deden er nog maar 48 leerkrachten een aanvraag en voor 17 van hen kon een oplossing worden gevonden.

Minister, in hoeverre is het relevant om die centrale reaffectatiecommissie nog in leven te houden, of minstens te evalueren? Dit is een open vraag, waarin ik geen stelling wil innemen. Als we dat niet doen, hoe gaan we dan om met die groep van mensen, die kleiner wordt in aantal, maar toch een beroep wil doen op die centrale reaffectatiecommissie?

De voorzitter: Mevrouw Brusseel heeft het woord.

Mevrouw Ann Brusseel: De problematiek van de reaffectaties heeft bureaucratische kantjes. Daarom sluit ik me aan bij deze vraag om uitleg. Sommige gevolgen van het systeem zijn voor leerkrachten bijzonder onaangenaam, zoals de 60 kilometerregeling. We moeten oog en oor hebben voor een comfortabeler oplossing voor bepaalde leerkrachten, ook al gaat het niet over een massa mensen. Ik ken enkele mensen die door reaffectatie veel tijd en geld moeten steken in de baan opgaan voor een paar uur lesgeven. Dat grenst aan het onverantwoordelijke, zeker als we denken aan het tekort aan leerkrachten. We zouden kunnen werken aan dat statuut, zodat de job ook aantrekkelijker wordt. Ik wil u eraan herinneren dat een goed loopbaanpact toch wel voor oplossingen had kunnen zorgen. Het is jammer dat het loopbaanpact onder het stof is geraakt. Ik onderschrijf de vraag om uitleg van de heer De Meyer en ik verzoek om realistische oplossingen voor deze problemen.

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: Ik heb uiteraard kennis genomen van de aanbevelingen in het jaarverslag 2012 – het zou er nog aan mankeren. Ik wil er wel op wijzen dat we de algemene maatregel van de heer De Meyer om de betrokken personeelsleden in de eigen scholengemeenschap extra taken te laten vervullen, in het begin van deze legislatuur hebben afgeschaft vanwege besparingen. Ik ben het ermee eens dat een kosten-batenanalyse noodzakelijk is. Tevens is het nodig om de werking van de Vlaamse reaffectatiecommissie te evalueren.

Naast het budgettaire luik zijn er echter ook nog inhoudelijke aspecten die een belangrijke rol spelen, zoals de (her)inzetbaarheid van personeelsleden en de mogelijkheid tot herscholing of bijscholing zoals we dat in het dossier met betrekking tot hbo5 hebben gepland. Dit stond op de agenda van het loopbaandebat en van de discussie over de grotere schoolbesturen. Ik ben bereid om op korte termijn samen te zitten om uit te zoeken of er nog iets kan gebeuren. Kunnen we nog een stap zetten, al of niet in een amendement op OD XXIV? Het gaat om een beperkt aantal mensen. Ik zal initiatief nemen om een overleg te organiseren, zonder dat ik vandaag kan beloven dat we iets kunnen doen. Dat is nog iets anders, maar ik ben wel bereid om het ernstig te bekijken.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Paul Delva tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de deelresultaten van OESO-onderzoek over het niveau van de Vlaamse leerkrachten en hun maatschappelijk aanzien
- 519 (2013-2014)

De voorzitter: De heer Delva heeft het woord.

De heer Paul Delva: Minister, op 4 oktober 2013 verscheen er in De Standaard een artikel over het niveau van de lerarenopleidingen. Daaruit bleek dat de instroom ondermaats was en dat de docenten te weinig veldervaring hebben. Soms is het moeilijk een exact idee te hebben van het niveau van de leerkrachten, want er verschijnen soms tegenstrijdige berichten. Daarna verschenen er in de Vlaamse media deelresultaten van een Oeso-rapport over het gecijferdheidsniveau van onze leerkrachten. Daaruit bleek dat Vlaanderen enkel Japan en Finland moest laten voorgaan. Dat was een positief bericht.

Het volledige onderzoeksrapport wordt pas begin december verwacht. Vandaag is het er. De resultaten in deze voorpublicatie geven aan dat leerkrachten in Vlaanderen gemiddeld genomen een gecijferdheidsniveau hebben dat vergelijkbaar is met dat van jongeren en volwassenen met een diploma van het tertiair/hoger onderwijs, of tertiary education. Dat is moeilijk te plaatsen, want dit betekent niet in elk land hetzelfde.

Volgens het onderzoek leeft de veronderstelling dat in landen waar het niveau van leerkrachten lager is, de goed presterende studenten veeleer kiezen voor een opleiding als advocaat of dokter dan voor een opleiding als leerkracht. Aansluitend hierbij: een knelpunt voor ons onderwijs is het maatschappelijk aanzien van leerkrachten. Er bestaat een consensus dat dit een absoluut pijnpunt is. Volgens Dirk Van Damme, hoofd van het Centrum voor Onderwijsonderzoek bij de OESO, is dat niet zonder gevaar. Het spreekt voor zich dat wanneer de maatschappelijke waardering daalt voor een beroep, ook het aantal geïnteresseerden voor die opleiding kan dalen. Dat zou dan weer kunnen resulteren in een niveauverlaging in de opleiding, om ze aantrekkelijker te maken. Op termijn is dat absoluut een nefaste zaak voor het leerkrachtenberoep.

Minister, ik heb hierover een aantal vragen, maar de context van mijn vraag is eigenlijk de zorg, die ook al door u werd uitgesproken, dat we in de lerarenopleiding niet alleen gemiddelde studenten zouden kunnen ontvangen, of studenten die soms wat onder het niveau zitten, maar dat we ook topstudenten warm zouden moeten kunnen maken om leerkracht te worden in het lager of hoger secundair onderwijs.

Mijn vraag situeert zich dus in die context. Welke beleidsconclusies trekt u uit de resultaten in het OESO-rapport?

U zou naar aanleiding van het vorige onderzoek, dat verscheen op 4 oktober in De Standaard, zes beleidsgroepen oprichten in functie van de kwaliteit van de lerarenopleiding. Een van de bedoelingen was toen om de lerarenopleiding zodanig proberen te sturen dat we ook topstudenten zouden kunnen verwelkomen, want dat is bij ons minder het geval dan bijvoorbeeld in Finland.

Zijn die zes beleidsgroepen ondertussen al samengekomen en wat is er al uit de bus gekomen? Indien ze nog niet samengekomen zijn, wanneer wordt dan de eerste bijeenkomst gepland?

Hoe zorgt u ervoor dat het bekendmaken van of de aandacht geven aan de lerarenopleidingen bij laatstejaars in het secundair onderwijs optimaal gebeurt? Worden er op de één of andere manier specifieke acties ondernomen voor de lerarenopleidingen?

Ik heb nog een vraag specifiek voor Brussel. Bent u bezig of bestaat er een evaluatie van de fameuze campagne ‘lesgeven in Brussel’? Dat zou me wel interesseren.

Het is duidelijk dat we moeten inzetten op het maatschappelijk aanzien van leerkrachten. Dat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid, maar ik vraag me af of er op dat vlak ook een aantal denksporen ontwikkeld worden. Op welke manier probeert u om jongeren ertoe te brengen deze opleiding meer als een uitdaging te zien dan vandaag het geval is? Ik vraag dit opdat ook goed of heel goed presterende leerlingen met de opleiding zouden beginnen.

De voorzitter: Mevrouw Brusseel heeft het woord.

Mevrouw Ann Brusseel: Minister, ik onderschrijf de bekommernis van de heer Delva. Het gecijferdheidsniveau is natuurlijk een bepaalde invalshoek en die is zeker interessant. U weet dat we in mijn fractie een bezorgdheid hebben over de lerarenopleiding. We hebben daar al vaak over gediscussieerd in deze commissie. Ook over de instroom in de lerarenopleiding, en ook over het aanzien van het beroep heb ik al meerdere keren vragen gesteld.

Minister, mag ik uw aandacht alstublieft, binnenkort bent u van mij verlost, ik ben dan in zwangerschapsverlof en zo.

Minister Pascal Smet: Ik werd even aangesproken door de voorzitter en als de voorzitter tegen mij spreekt, dan luister ik.

Mevrouw Ann Brusseel: Ik zei dat we daar al eens van gedachten over gewisseld hebben, al meer dan eens.

Ik wil graag nog iets toevoegen aan de bekommernissen van de heer Delva. Wanneer het beroep en het maatschappelijk aanzien afneemt, dan kan dat ook liggen aan het feit dat men de drempel om voor de klas te mogen staan, aanzienlijk verlaagd heeft de voorbije jaren. In het kader van het loopbaanpact had ik u al de vraag gesteld naar eventuele aanpassingen in het systeem van de vereiste versus de voldoende geachte diploma's. Ik meen dat dit ook een rol speelt in het verminderen van het aanzien van het beroep. Ik zal nu heel kort door de bocht gaan en het een beetje karikaturaal zeggen om duidelijk te maken wat mijn punt is, neem dit dus alstublieft niet letterlijk: als om het even wie om het even welk vak mag geven, dan is het niet verwonderlijk dat het aanzien van het beroep daalt, dat de kwaliteit niet gegarandeerd is en dergelijke meer.

Minister, ik verwacht van u dat u alsnog stelling inneemt over de garanties van de kwaliteit, zowel van lerarenopleiding als van degenen die voor de klas mogen staan. Ik verwacht dat er duidelijke keuzes gemaakt worden om het maatschappelijk aanzien van het vak te verhogen. Volgens mij is een van de mogelijkheden het beter monitoren van de instroom. En eigenlijk moet niet alleen van het beroep leerkracht, maar ook van de opleiding leerkracht al een opleiding worden gemaakt die niet toegankelijk wordt gemaakt voor iedereen die een beetje goesting heeft en die het een beetje kan. Ik vraag met andere woorden strengere vereisten aan de start van de lerarenopleiding, want die lijken mij ook wel belangrijk, minister. Ik vraag u dan ook of u daar alsnog over zou willen spreken.

De voorzitter: De heer Van Dijck heeft het woord.

De heer Kris Van Dijck: Voorzitter, minister, er zijn de recente lectuur en de vergelijkingen die al dan niet met het buitenland worden gemaakt. Ik ben de laatste om te zeggen dat we zomaar moeten kopiëren wat er in sommige landen gebeurt, want elk onderwijssysteem heeft zijn eigen achtergrond, zijn eigen specificiteit, de samenleving is er anders en noem maar op.

Steeds meer krijg ik toch ook de indruk dat wanneer we de lat hoog leggen voor een bepaald beroep, laat het in dit geval de lerarenopleiding zijn, het – en dat is soms raar – maatschappelijk aanzien ook toeneemt. Daardoor zegt men eigenlijk: "Ik mag leraar worden." Ik wil het niet veralgemenen, laat dat duidelijk zijn, want we hebben heel veel goede leerkrachten, maar het was al in mijn tijd zo, en dat is toch al twintig jaar geleden, dat het voor veel studenten tweede of derde keus was. Wij moeten er zeer open voor staan om het op de een of andere manier een uitdaging te laten zijn. Het mag niet zijn: "Ik ga voor leraar omdat ik niet weet wat ik anders zou doen", maar het moet zijn: "Ik mag leraar worden." Wij moeten een screening doen om de beste studenten richting lerarenopleiding te krijgen. Dat moet niet bindend zijn. We moeten een instrument ontwikkelen opdat men het opnieuw een eer zou vinden om leraar te mogen worden.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer: Ik deel volledig de bezorgdheid die de heer Delva heeft vertolkt, maar we moeten in dit klimaat toch opletten dat we sommige maatregelen niet te snel promoten. Een sterke instroom voor toekomstige leerkrachten is zeer belangrijk, daar twijfelt niemand aan. Ik ben het er ook mee eens dat een beetje goesting totaal onvoldoende is om te kiezen voor het lerarenberoep. Maar iemand die sterk gemotiveerd is, moet je zeer zwaar ondersteunen en begeleiden om het nodige niveau te bereiken. Het is duidelijk dat het niveau niet mag afzwakken. Integendeel, het moet worden opgekrikt. Nu meteen denken dat een toelatingsproef de mirakeloplossing is, zoals ik deze week heb gelezen: zo snel zou ik niet tot deze conclusie willen komen. Daarvoor zijn er wel wat meer gesprekken nodig.

Minister, ik ben wel begonnen met te zeggen dat een sterke instroom noodzakelijk is. Het niveau is fundamenteel. Maar ondersteun alstublieft heel sterk de mensen die zwaar gemotiveerd zijn, zodat ze het nodige niveau halen. Deze nuance wil ik toch even inbrengen.

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: We hebben al heel veel gepraat over dit onderwerp. De analyse van de OESO geeft inderdaad een positief beeld. In vergelijking met andere landen scoren we sterk op gecijferdheid. Dat is zeer goed. We weten ook dat de goede scores van onze leerlingen op het PISA-onderzoek en in het bijzonder op het domein van de gecijferdheid ook te danken zijn aan onze leerkrachten.

Dat betekent niet dat we op onze lauweren mogen rusten. De mate van gecijferdheid meet om te beginnen niet de pedagogische kwaliteit van elke leerkracht of het vaardigheidsniveau van de recent aangeworven leerkrachten. Het slaat op de totale groep van leerkrachten, waaronder ook diegenen die al vele jaren in het onderwijs staan. Wij hebben het deze voormiddag al kunnen horen: de duidelijk dalende lijn in de PISA-resultaten toont ook aan dat bijzondere waakzaamheid en maatregelen nodig zijn op verschillende niveaus.

Iedereen deelt de bezorgdheid dat het heel belangrijk is om goede leerkrachten te hebben. De leerkracht maakt het verschil. Daarom zijn we vrij snel na de laatste wijziging in de lerarenopleiding beginnen te evalueren. We hebben daarover een grote studiedag georganiseerd. De zes beleidsgroepen werden opgericht en zijn ondertussen samengesteld. Ze beginnen echt te werken in december-januari. Tegen juni 1914 zullen de resultaten bekend zijn. Zo bereiden wij het dossier voor ten behoeve van de volgende regering, die dan de beslissingen kan nemen om de ingrepen in de lerarenopleiding te doen. Dat heet: continuïteit van bestuur. Dat vergt, zoals de heer De Meyer en nog anderen zeggen, nog debat. Dat zal in de werkgroepen gebeuren. Het is gemakkelijk om te zeggen dat we sterke leerkrachten nodig hebben, maar er zijn verschillende wegen om daartoe te komen. Er is daarover nog geen eensgezindheid tussen de stakeholders en de mensen onderling. Dat moet de komende weken en maanden verder worden uitgeklaard. Iedereen heeft zich daartoe geëngageerd.

Het gaat niet alleen om de lerarenopleiding. Als men vijftien jaar in een systeem zit en men wil geen leerkracht worden, dan moet men misschien ook eens naar het systeem durven te kijken. Als het allemaal zo ‘good and wonderful’ is, dan zou je daar toch gemakkelijker voor moeten kunnen kiezen? Dat is mij opgevallen in Ontario. Ze kenden daar dezelfde problemen. Ze hebben een structuurhervorming doorgevoerd en ze hebben de lerarenopleiding hervormd. De combinatie van die twee heeft er daar voor gezorgd dat veel studenten leerkracht willen worden, zonder dat men daarom aan de lonen en dat soort toestanden heeft geraakt. Ook de manier waarop het onderwijs wordt georganiseerd, heeft een grote impact.

Wij doen al heel veel. We doen de SID-in’s, de informatiedagen voor aspirant-studenten, de expertisenetwerken, het regionaal platform dat acties onderneemt, en er zijn de websites, bijvoorbeeld iedereenleerkracht.be.

Het loopbaanpact heeft het over hoe we het maatschappelijk aanzien moeten verbeteren en welke maatregelen daarvoor nodig zijn. Uit het Vlor-advies blijkt dat de meningen daar nog niet voldoende zijn uitgekristalliseerd. Er is nog verdeeldheid in en tussen organisaties, en, mevrouw Brusseel, ook in partijen. Er is meer tijd nodig. Maar nu wij tijdens deze legislatuur de structurele hervormingen en de inhoudelijke maatregelen voor de hervorming van het secundair onderwijs hebben goedgekeurd, zal het andere luik, de leerkrachten, tijdens de volgende legislatuur moeten worden aangepakt. Daar zullen de knopen moeten worden doorgehakt, zodat beide parallel kunnen worden uitgevoerd. U weet dat wij het voorbereidende werk hebben gedaan door de visie op de loopbaan van de leerkracht uit te werken, door de opleiding van de leerkrachten te evalueren en door concrete werkgroepen aan de slag te zetten.

Tot slot ben ik het ermee eens – ik zeg dat al vier jaar – dat je zulke systemen niet zomaar kunt overnemen van andere landen. Dat is nogal evident. De context en de systemen zijn anders. Maar je kunt wel goede praktijken hebben. Ik onthoud uit de laatste PISA-resultaten in ieder geval dat elke zelfgenoegzaamheid tot de ondergang leidt.

De voorzitter: De heer Delva heeft het woord.

De heer Paul Delva: Bedankt voor het antwoord, minister. Ik ben ervan overtuigd dat de resultaten die uit de OESO-studie blijken, inderdaad deels gekleurd zijn door onze meer ervaren leerkrachten, van wie heel veel mensen ervan uitgaan dat zij top zijn. Zonder iemand te willen stigmatiseren, vraag ik mij af of het nuttig zou zijn om eens te kijken naar een evaluatie van leerkrachten op basis van bijvoorbeeld het aantal jaren dat ze lesgegeven hebben, of hun leeftijd. Misschien zouden we daar wel met verschillen in niveau zitten. En dan zitten we in het hart van de problematiek, want de OESO-studie geeft, doordat alle leeftijden en ervaringen door elkaar zitten, misschien geen correct beeld van pakweg leerkrachten die bijvoorbeeld al een paar jaar of maximaal vijf of tien jaar aan de slag zijn.

Ik heb nog eens nagekeken welke onderwerpen de zes opgerichte beleidsgroepen allemaal zouden bekijken. Dat lijken mij echt wel de juiste onderwerpen. Het is heel goed dat men over legislaturen heen werkt. Ik heb daar geen enkel probleem mee. Integendeel, dat is de bedoeling van continu bestuur. Ik hoop echt dat ze tot resultaten komen, waarmee de volgende minister van Onderwijs, wie dat ook moge zijn, verder aan de slag kan.

Ik hoop dat de bekommernis die we hier met z'n allen uiten, ook wordt meegenomen in de volgende legislatuur, maar ik twijfel daar niet aan. De kwaliteit van ons onderwijs hangt in eerste instantie af van de kwaliteit van onze leerkrachten. En een samenleving kan niet genoeg inzetten om de kwaliteit van die leerkrachten zo hoog mogelijk te houden.

De voorzitter: Mevrouw Brusseel heeft het woord.

Mevrouw Ann Brusseel: Minister, we hebben het al gehad over de evaluatie van de lerarenopleiding en de werkgroepen die nu bezig zijn. Voor dat gedeelte van het antwoord kan ik volgen. Het zal aan de volgende regering zijn.

Gecijferdheid is één ding, maar er zijn ook andere aspecten van het lesgeven die ontzettend belangrijk zijn en waarop we het steeds minder goed doen. Er is inderdaad niet één mirakeloplossing, maar dat was ook niet wat ik wou aangeven. Wat ik wou aangeven, is dat het, ondanks het feit dat er nog evaluaties aan de gang zijn en werkgroepen bezig zijn, al mogelijk zou moeten zijn om één of een aantal beslissingen te nemen die toch een minimale kwaliteitsgarantie geven.

Als we kijken naar de instroom voor de opleiding lager onderwijs, en we zien hoeveel studenten daarvan een zeer schrale algemene vorming gehad hebben, omdat ze geen humaniora hebben gedaan, maar bso of tso, weet je dat men dat niet meer inhaalt. Als ik kijk naar de programmatie van de vakken en de leerinhouden van de onderwijsopleiding, haal je dat niet. Dan kun je goed zijn voor rekenen en taal, wat de hoofdmoot is van die opleiding, maar u weet net zo goed als ik dat er een probleem is op het vlak van algemene kennis, wereldoriëntatie, wetenschap, techniek, technologie en – last but not least – Frans.

U zegt altijd dat vakleerkrachten ook naar de lagere school moeten kunnen komen, maar het probleem is dat u eigenlijk ook vakleerkrachten te kort hebt in het lager middelbaar onderwijs. We hebben stilaan overal wel wat leerkrachten te kort, zeker als het over wetenschappen gaat.

Ik wil nog een korte anekdote meegeven. Het gaat over het vak fysica. Ik heb al verschillende malen van verschillende leerlingen gehoord dat ze dat krijgen van iemand die eigenlijk niet de opleiding fysica gehad heeft, maar een opleiding lo of kinesitherapie. Ik zal geen uitspraken doen over al die mensen die lo als opleiding hebben en dat geven. Maar als tante Ann, die van opleiding klassiek filologe is, de fouten ziet in een toets fysica van het derde middelbaar, minister, dan is er een probleem.

En daarom kom ik hier elke keer terug op twee problemen. Ten eerste: de opleiding van wie les gaat geven en mag geven. En ten tweede: het gebruik van het voldoende geacht diploma voor bepaalde vakken. Dat is een probleem. En dat kunnen we niet ontkennen. We kunnen nu

nog wachten op resultaten van werkgroepen, maar toch denk ik dat het nodig is dat we ons eens ernstig buigen over wie welk vak mag geven in het lager middelbaar, waar basisbegrippen moeten worden aangeleerd aan jongeren, waarmee ze heel hun algemene vorming moeten doorwerken.

Dus ja, ik ben bezorgd over een aantal dingen. En neen, er is niet één mirakeloplossing, mijnheer De Meyer. Daar hebt u gelijk in. Maar denken dat we met betrekking tot de leerkrachten wel het licht zullen zien zodra de structuurhervorming van het secundair onderwijs doorgevoerd is, daar geloof ik niet in.

Minister Pascal Smet: Dat heb ik toch niet gezegd?

Mevrouw Ann Brusseel: U hebt daarnet laten verstaan dat het lerarenloopbaanpact nog niet uitgekristalliseerd is.

Minister Pascal Smet: Het spijt me, maar het klopt niet wat u zegt. Ik heb gezegd dat we het eerste luik gedaan hebben en nu het tweede luik doen, en dat dat parallel moet worden uitgevoerd. Dan kunt u toch niet beweren dat ik gezegd heb dat we eerst de structuurhervorming van het secundair onderwijs moeten doen? Bovendien is de hervorming van het secundair onderwijs meer dan structuurhervormingen. Daar zitten ook een heel pak inhoudelijke maatregelen voor ons onderwijs in. Er zijn een aantal mensen die dat voortdurend weigeren. En je moet dan ook het lerarenluik aandoen.

Mevrouw Ann Brusseel: Ik was nog niet klaar met mijn betoog, minister.

Minister Pascal Smet: Maar je moet een beetje eerlijk zijn in het leven. Ik word irritant als men niet meer eerlijk is.

Mevrouw Ann Brusseel: Minister, ik vind die beschuldiging enigszins grof. Het is absoluut niet mijn intentie oneerlijk te zijn. U hebt verklaard dat de hervorming in de steigers staat. Dan zullen we ook discussiëren over hoe het lerarenberoep er moet uitzien. U hebt duidelijk naar de volgende legislatuur verwezen.

Wat is hier vertel, is gewoon mijn standpunt. U kunt me op dat vlak geen oneerlijkheid verwijten. Er is een masterplan. Tijdens de volgende legislatuur zal dat plan worden uitgevoerd. Parallel hiermee of daarna zult u aan de lerarenloopbaan werken. Voor mij is dat te weinig. Dat komt te laat.

Minister, u had al oplossingen kunnen bedenken. Bepaalde problemen hadden nu al opgelost kunnen zijn. Er zijn leerkrachten te kort om bepaalde vakken te geven. Dat tekort aan leerkrachten bestaat nu al. Dat zal na de hervorming niet veranderen. Om die reden wilde ik mijn bekommernis nog even herhalen. Helaas bent u daar niet op ingegaan.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■